

Maciej Hulicki

 <https://orcid.org/0000-0002-5279-4899>

 e-mail: m.hulicki@uksw.edu.pl

UNIwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

 <https://ror.org/05sdyjv16>

Etyka i regulacja sztucznej inteligencji w świetle katolickiej nauki społecznej

Technologie od wieków nieustannie zmieniają rzeczywistość, w której funkcjonuje człowiek. Jednak tylko niektóre z nich odpowiedzialne są za transformację świata, mają charakter gruntowny, a ich znaczenie jest przełomowe. W historii można wyróżnić kilka takich rozwiązań technicznych, które zmieniły społeczeństwo nie do poznania, np. koło, druk, silnik spalinowy, elektryczność, komputer, a ostatnio Internet. Kolejnym tego rodzaju wynalazkiem, który już obecnie przeobraża realia społeczno-ekonomiczne jest sztuczna inteligencja (dalej: AI). Współczesny postęp techniczny i stopień wdrożenia tej technologii w społeczeństwie każe zakładać, że jej wpływ będzie coraz większy, a jej znaczenie będzie rosło w tempie wykładniczym. Jak z każdą technologią, również z AI związane są rozmaite zagrożenia. Jednak skala jej zastosowania i ogromne możliwości powodują, że zagrożenia te nabierają jeszcze większej wagi. Trzeba jednak zaznaczyć, że nie ma technologii, które są z natury złe lub dobre, lecz to sposób ich wykorzystania przez człowieka może być pozytywny lub szkodliwy¹.

Przełomowe technologie implikują powstanie nowej rzeczywistości, którą należy dobrze poznać i zrozumieć, aby dostosować do niej dotychczasowe narzędzia i metody. Stąd Kościół katolicki nie przygląda się biernie zachodzącej cyfryzacji, lecz zgodnie z kan. 747 § 1, mając obowiązek i przyrodzone prawo przepowiadania

¹ Zob. J. Kloch, *To nie sztuczna inteligencja jest niebezpieczna, tylko człowiek*, rozm. przepr. T. Królak, [tysol.pl](https://www.tysol.pl), 30.01.2025, <https://www.tysol.pl/a134713-wywiad-ks-prof-kloch-to-nie-sztuczna-inteligencja-jest-niebezpieczna-tylko-czlowiek>.

Ewangelii wszystkim narodom, również poprzez wykorzystanie odpowiednich środków społecznego przekazu, aktywnie w tym procesie uczestniczy, wykorzystując w swojej działalności instrumenty, które dają nowe technologie², przede wszystkim w zakresie ewangelizacji nowych „cyfrowych kontynentów”³. Widać to dobrze w kontekście stosunku Kościoła do technologii internetowych, który choć świadomy jest pewnych zagrożeń, w pierwszej kolejności podkreśla dobre aspekty Internetu i wskazuje jego ogromny potencjał⁴. Zainteresowanie Kościoła tego rodzaju narzędziami sprowadza się głównie do dwóch elementów: wspierania ich „właściwego rozwoju i właściwego wykorzystania w imię rozwoju ludzkości, sprawiedliwości i pokoju”, lecz również do samego sposobu komunikacji – zwłaszcza ze strony Kościoła – która powinna być „wzorcowa, odzwierciedlająca najwyższe standardy prawdomówności, odpowiedzialności, wrażliwości na prawa człowieka oraz inne istotne zasady i normy”⁵. W tym kontekście Kościół podkreśla istotność środków masowego komunikowania, które są „wspaniałymi odkryciami technologicznymi”, a które mogą bardzo przysłużyć się ludzkości, o ile zostaną prawidłowo wykorzystane⁶. Jak wskazał papież Paweł VI, „Kościół byłby winny przed Panem, gdyby nie wykorzystywał tych potężnych środków, które dzięki ludzkim umiejętnościom stają się z dnia na dzień coraz doskonalsze”⁷. Dlatego też „przywódcy kościelni są zobowiązani do wykorzystania «pełnego potencjału ery komputerowej» w służbie ludzkiej”⁸.

2 Przykładowo stworzona została aplikacja Magisterium AI, w której udostępniono chat bota, który może m.in. przygotować modlitwę, napisać homilię, czy odpowiedzieć na pytanie dotyczące prawa kościelnego.

3 W. Młeczko, *Jak ewangelizować świat cyfrowy? Wskazania Benedykta XVI w orędziach na Światowe Dni Środków Społecznego Przekazu*, „Studia Socialia Cracoviensia” 6 (2014) nr 1, s. 199–200, <https://doi.org/10.15633/ssc.765>.

4 Papieska Rada ds. Środków Społecznego Przekazu, *The Church and Internet*, Watykan, 22.02.2002.

5 Ibidem, nr 3.

6 Sobór Watykański II, Dekret o środkach społecznego przekazu *Inter mirifica*, Watykan, 4.12.1963, nr 1–2.

7 Paweł VI, Adhortacja apostolska *Evangelii nuntiandi*, Watykan, 8.12.1975, nr 45.

8 Papieska Rada ds. Środków Społecznego Przekazu, *The Church and Internet*, op. cit., nr 11. Co więcej, zgodnie z kan. 822 § 1: „Pasterze Kościoła, korzystając z prawa przysługującego Kościołowi, powinni dokładać starań, by w wypełnianiu swego zadania wykorzystywać środki społecznego przekazu” i „czuwać nad tym, by wierni byli pouczeni o obowiązku podejmowania współpracy zmierzającej do korzystania ze środków społecznego przekazu w sposób ożywiony duchem ludzkim i chrześcijańskim” (§ 2), zaś wierni powinni pomagać w tym, aby Kościół mógł w ten sposób skutecznie wypełniać

Jednak Kościół nie tylko aktywnie wykorzystuje potencjał nowych technologii, do czego swoją drogą zgodnie z kan. 761 jest zobowiązany⁹, lecz przede wszystkim, realizując swoją misję, włącza się w dyskusję o roli technologii w życiu społecznym, przestrzegając przed zagrożeniami, które mogą z niej wynikać i nauczając, w jaki sposób należy z niej odpowiedzialnie i etycznie korzystać. Temat ten jest szczególnie istotny w pontyfikacie Leona XIV, który już w pierwszych dniach po wyborze określił AI jako społeczne zagrożenie, z którym związane są istotne wyzwania społeczne i moralne, i na które społeczna nauka kościoła musi znaleźć odpowiedź¹⁰.

Celem niniejszego artykułu jest próba zrozumienia, jak nauka społeczna Kościoła traktuje kwestię etycznego wykorzystania technologii AI w społeczeństwie i jakie w tym kontekście działania regulacyjne powinny podejmować państwa.

AI i zagrożenia etyczne

Etyczne działanie AI staje się obecnie jednym z kluczowych zagadnień związanych z rozwojem tej technologii. Można wręcz stwierdzić, że etyka stanowi (a przynajmniej powinna) integralną część funkcjonowania AI¹¹. Mimo że wprowadzanie w społeczeństwie takich narzędzi na szeroką skalę ma miejsce dopiero od niedawna, to został już wypracowany standard międzynarodowy w zakresie etycznego

swoją misję (§ 3). W kontekście wykorzystania nowych mediów zgodnie z „duchem chrześcijańskim” szczególne znaczenie ma moralne i odpowiedzialne udostępnianie tego rodzaju narzędzi i zawartych w nich treści dzieciom i młodzieży, gdyż zgodnie z kan. 795: „Ponieważ prawdziwe wychowanie powinno zmierzać do integralnej formacji osoby ludzkiej, zarówno w odniesieniu do celu ostatecznego, jak i w odniesieniu do dobra wspólnego społeczności, dlatego dzieci i młodzież powinny być wychowywane tak, by mogły harmonijnie rozwijać swoje przymioty fizyczne, moralne oraz intelektualne, zdobywać coraz doskonalszy zmysł odpowiedzialności i właściwego korzystania z wolności oraz przygotować się do czynnego udziału w życiu społecznym”.

9 Kan. 761 stanowi, że „do głoszenia nauki chrześcijańskiej należy wykorzystywać różne dostępne środki” i upowszechniać ją m.in. w różnych środkach społecznego przekazu.

10 Papież Leon XIV wskazuje na wyzwania związane z ochroną ludzkiej godności, sprawiedliwości i pracy. AP, AFP, *Pope Leo XIV lays out vision of his papacy, identifies AI as a main challenge*, „LeMonde” 10.05.2025, https://www.lemonde.fr/en/religions/article/2025/05/10/pope-leo-xiv-lays-out-vision-of-his-papacy-identifies-ai-as-a-main-challenge_6741126_63.html.

11 Zob. J. Kloch, *To nie sztuczna inteligencja jest niebezpieczna, tylko człowiek*.

funkcjonowania systemów inteligentnych, w deklaracjach stosowany zarówno przez podmioty z sektora publicznego, jak i prywatnego¹².

Na poziomie Unii Europejskiej w kwietniu 2019 roku grupa ekspertów wysokiego szczebla ds. sztucznej inteligencji przedstawiła niewiążące *Wytyczne etyczne dotyczące godnej zaufania sztucznej inteligencji*. Dokument ten stanowił aksjologiczne ramy regulacji systemów AI w Unii Europejskiej¹³. Wytyczne te opierają się na założeniu, że technologie AI mogą być niezwykle korzystne z ekonomicznego i społecznego punktu widzenia, jednak związane są z nimi istotne zagadnienia etyczne, prawne i ekonomiczne, które wymagają znalezienia odpowiednich rozwiązań, by ograniczyć potencjalne ryzyko ich szkodliwego działania. Głównym celem tych rozwiązań jest „podejście ukierunkowane na człowieka”, które „ma na celu zagwarantowanie kluczowego znaczenia ludzkich wartości dla sposobu opracowywania, wdrażania, wykorzystywania i monitorowania systemów SI poprzez zapewnienie poszanowania praw podstawowych, [...] które łączy odniesienie do wspólnej podstawy osadzonej w poszanowaniu godności ludzkiej, w których istota ludzka posiada wyjątkowy i niezbywalny status moralny” i „wiąże się [...] z koniecznością uwzględnienia środowiska naturalnego i innych istot żyjących, będących częścią ludzkiego ekosystemu, a także zrównoważonego podejścia umożliwiającego rozwój przyszłych pokoleń”¹⁴. Jak bowiem zauważono, wykorzystanie systemów AI „musi również służyć ludzkości i dobru ogółu i przyczyniać się do zwiększania dobrobytu i wolności człowieka”¹⁵. Przede wszystkim, aby AI została uznana za godną zaufania, powinna w trakcie całego swojego cyklu eksploatacji wykazywać trzy kluczowe cechy: zgodność z prawem, etyczność, solidność techniczną, ale też i społeczną, oznaczającą niewywoływanie – również niezamierzonych – szkód¹⁶. Dokument ten wskazuje, że systemy AI powinny być opracowywane, wdrażane

¹² Więcej na ten temat zob. M. Hulicki, *The principles of algorithmic justice in the digital market*, w: D. Collins, M. Geist (red.), *Research Handbook on Digital Trade*, Edward Elgar Publishing 2023, s. 345–368, <https://doi.org/10.4337/9781800884953.00032>.

¹³ Przede wszystkim chodzi o Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1689 z dnia 13 czerwca 2024 r. w sprawie ustanowienia zharmonizowanych przepisów dotyczących sztucznej inteligencji oraz zmiany rozporządzeń (WE) nr 300/2008, (UE) nr 167/2013, (UE) nr 168/2013, (UE) 2018/858, (UE) 2018/1139 i (UE) 2019/2144 oraz dyrektyw 2014/90/UE, (UE) 2016/797 i (UE) 2020/1828 (akt w sprawie sztucznej inteligencji), Dz.U. UE L 2024/1689 z 12.07.2024.

¹⁴ Grupa ekspertów wysokiego szczebla ds. sztucznej inteligencji, *Wytyczne w zakresie etyki dotyczące godnej zaufania sztucznej inteligencji*, Bruksela, kwiecień 2019, s. 49.

¹⁵ Ibidem, s. 5.

¹⁶ Ibidem, s. 6.

i wykorzystywane w sposób zgodny z zasadami etycznymi, takimi jak poszanowanie autonomii człowieka, zapobieganie szkodom, sprawiedliwość, wyjaśnialność czy ochrona grup szczególnie wrażliwych¹⁷. Dokument określa siedem kluczowych wymagań, które powinna spełniać godna zaufania sztuczna inteligencja:

- (1) przewodnia i nadzorczą rolę człowieka,
- (2) solidność techniczna i bezpieczeństwo,
- (3) ochrona prywatności i zarządzanie danymi,
- (4) przejrzystość,
- (5) różnorodność, niedyskryminacja i sprawiedliwość,
- (6) dobrostan społeczny i środowiskowy oraz
- (7) odpowiedzialność¹⁸.

Inne organizacje międzynarodowe również określiły podobne wymagania względem etycznego funkcjonowania systemów sztucznej inteligencji. Przykładowo UNESCO wymienia dziesięć obszarów etyki AI: proporcjonalność i zasada „nie-szkodzenia”, bezpieczeństwo, sprawiedliwość i niedyskryminacja, zrównoważony rozwój, prawo do prywatności i ochrona danych, nadzór i decyzyjność człowieka, przejrzystość i wyjaśnialność, odpowiedzialność i rozliczalność, świadomość i umiejętność korzystania z technologii, wielostronne oraz adaptacyjne zarządzanie i współpraca¹⁹. Z kolei ITU wymienia sześć obszarów: ochrona autonomii człowieka, promowanie jego dobrobytu, bezpieczeństwo i interes publiczny, zapewnienie przejrzystości, wyjaśnialności i zrozumiałości, wspieranie odpowiedzialności i rozliczalności, zapewnienie integracji i równości, oraz promowanie sztucznej inteligencji, która jest responsywna i zrównoważona²⁰.

Można zatem zauważyć, że choć różne dokumenty mają nieco specyficzny zakres i stosują niekiedy inną terminologię, ogólny zarys tego, jak powinna funkcjonować etyczna AI, został już wypracowany.

¹⁷ Ibidem, s. 2.

¹⁸ Ibidem, s. 10.

¹⁹ UNESCO, *Recommendation on the ethics of artificial intelligence*, Paryż 2022, s. 20–23.

²⁰ Międzynarodowa Unia Telekomunikacyjna, *Ethics and governance of artificial intelligence for health*, 2.06.2022, FG-A14H DELO1, s. 15–20.

AI w dokumentach i wypowiedziach Kościoła

AI, choć może jawić się jako zjawisko nowe, w rzeczywistości jako nauka o inteligentnych maszynach, było rozwijane co najmniej od połowy XX wieku²¹. Niemniej jednak pojawienie się modelu językowego GPT i wprowadzona pod koniec 2022 roku na jego podstawie aplikacja Chat GPT, były momentem przełomowym dla społecznej świadomości w zakresie aktualnej i powszechnej aplikacyjności oraz wielkich możliwości AI. Można zatem zrozumieć, że zainteresowanie Kościoła tematyką AI zostało zintensyfikowane w ostatnich kilku latach²².

Jednak jeszcze w 2006 roku papież Benedykt XVI podczas wizyty na Papieskim Uniwersytecie Laterańskim wskazywał, że „współczesny kontekst wydaje się nadawać pierwszeństwo sztucznej inteligencji, która w coraz większym stopniu podlega technikom eksperymentalnym, zapominając w ten sposób, że każda nauka musi zawsze chronić człowieka i promować jego dążenie do autentycznego dobra. Przecenie „działania” i pomijanie „bycia” nie pomaga przywrócić fundamentalnej równowagi, której każdy potrzebuje, aby nadać własnej egzystencji solidne podstawy i sensowny cel. Każdy człowiek jest bowiem powołany do nadawania sensu swoim działaniom, zwłaszcza gdy jest to spojrzenie z perspektywy odkrycia naukowego, które osłabia samą istotę życia osobistego. Poddanie się smakowi odkrywania bez zachowania kryteriów wynikających z głębszej wizji oznaczałoby łatwe popadnięcie w dramat, o którym mówi starożytny mit: Młody Ikar, podekscytowany lotem ku absolutnej wolności i nie zważając na ostrzeżenia swojego starego ojca Dedala, leciał coraz bliżej słońca, zapominając, że skrzydła, na których latał po niebie, były wykonane z wosku. Jego gwałtowny upadek i śmierć były ceną za jego złudzenie”²³.

²¹ Zob. J. McCarthy i in., *A Proposal for the Dartmouth Summer Research Project on Artificial Intelligence*, August 31, 1955, „AI Magazine” 27 (2006) nr 4, s. 12–14; A. M. Turing, *Computing machinery and intelligence*, „Mind” 59 (1950), s. 433–460, <https://doi.org/10.1093/mind/LIX.236.433>.

²² Początków zainteresowania tym tematem można upatrywać już wcześniej. Odniesień do AI można szukać już w wypowiedziach papieża Jana Pawła II, zob. G. Tridente, *Evaluating Church Communications in the Era of Artificial Intelligence*, „Roczniki Nauk Społecznych” 52 (2024) nr 3, s. 27–30. Ponadto temat ten pojawia się w dokumentach watykańskich co najmniej od roku 2000. Zob. Papieska Rada ds. Kultury, *Jubilee for Men and Women from the World of Learning*, Watykan 25.05.2000, https://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/cultr/documents/rc_pc_cultr_doc_10121999_jubilaeum-scient_en.html.

²³ Benedykt XVI, *Przemówienie podczas wizyty Ojca Świętego na Papieskim Uniwersytecie Laterańskim*, Watykan, 21.10.2006.

AI w wypowiedziach papieża Franciszka

W trakcie pontyfikatu papieża Franciszka temat AI pojawiał się wielokrotnie w jego wypowiedziach. Papież wskazywał m.in. na wpływ automatyzacji i robotyzacji na rynek pracy, wskazując, że nieostrożne wykorzystanie technologii może mieć negatywny wpływ na godność człowieka, kiedy nie stanowi on „centralnego elementu jej wykorzystania”²⁴. Papież zwracał też uwagę na solidarność, która wymaga, aby tak kierować rozwojem technologii, by dzięki niej postęp był bardziej „ludzki, społeczny i integralny”²⁵. AI została też wymieniona jako jedno z głównych wyzwań społecznych świata postpandemicznego²⁶.

W roku 2020 Franciszek wskazywał uczestnikom zgromadzenia plenarnego Papieskiej Akademii Życia, że „galaktyka cyfrowa, a konkretnie sztuczna inteligencja, stanowi sedno epokowej zmiany, której doświadczamy. Innowacje cyfrowe dotyczą każdego aspektu naszego życia, zarówno osobistego, jak i społecznego. Wpływają na sposób, w jaki postrzegamy świat i samych siebie. Są coraz bardziej obecne w działalności ludzkiej, a nawet w podejmowanych przez nas decyzjach, zmieniając w ten sposób tok naszego myślenia i działania. [...] Jako instrumenty lub narzędzia nie są one «neutralne», ponieważ, jak widzieliśmy, kształtują świat i oddziałują na sumienia na poziomie wartości. Potrzebujemy szerszych działań edukacyjnych. Należy opracować solidne argumenty, aby promować wytrwałość w dążeniu do wspólnego dobra, nawet jeśli nie widać natychmiastowych korzyści. Produkcja i wykorzystanie sztucznej inteligencji ma wymiar polityczny, który wykracza poza rozszerzanie jej indywidualnych i czysto funkcjonalnych korzyści. Innymi słowy, nie wystarczy po prostu zaufać moralności naukowców i twórców urządzeń oraz algorytmów. Istnieje potrzeba stworzenia pośrednich organów społecznych, które będą w stanie uwzględnić i wyrazić wrażliwość etyczną użytkowników i wychowawców”²⁷. Papież zauważył nową dyscyplinę wiedzy, którą jest etyczny

²⁴ Synod Biskupów, xv Zwyczajne Walne Zgromadzenie, *Młodzi ludzie, wiara i rozeznanie powołania*. *Instrumentum laboris*, Watykan 2018.

²⁵ Franciszek, *The future we want, the United Nations we need: Reaffirming our collective commitment to multilateralism – confronting COVID-19 through effective multilateral action*, Przesłanie na 75. Posiedzenie Zgromadzenia Ogólnego ONZ, 25.09.2020.

²⁶ Franciszek, *Przesłanie na 150. rocznicę ogłoszenia św. Alfonsa Marii de Liguori doktorem Kościoła*, Rzym 23.03.2021.

²⁷ Franciszek, *Przemówienie z okazji spotkania z uczestnikami Zgromadzenia Plenarnego Papieskiej Akademii Życia*, Watykan, 28.02.2020.

rozwój algorytmów (ang. *algor-ethics*) – szczególnie istotną w kontekście relacji pomiędzy ludźmi a współczesną technologią. W tym zakresie nauczanie społeczne Kościoła może mieć istotny wkład, wskazując na kluczowe wartości: godność osoby, sprawiedliwość, pomocniczość i solidarność²⁸. Punktem odniesienia dla poszukiwania wspólnej płaszczyzny etycznych ram funkcjonowania AI mogą być prawa człowieka, których znaczenie jednak wymaga refleksji wobec tempa zmian zachodzących w erze cyfrowej²⁹.

Moralne wykorzystanie AI obejmuje trzy kluczowe aspekty: etykę, edukację i prawo³⁰. Tak zostało to również określone w *Wezwaniu rzymskim do etyki sztucznej inteligencji* (dalej: *Wezwanie rzymskie*)³¹. Celem tego dokumentu jest apel o stworzenie takich AI, które będą służyły każdej osobie i całej ludzkości, szanującej przy tym ich godność, tak aby każdy mógł czerpać korzyści z postępu technologicznego. Z kolei jedynym celem AI nie powinna być maksymalizacja zysków lub stopniowe zastępowanie ludzi w miejscu pracy³². *Wezwanie rzymskie* oparte jest na sześciu zasadach:

- transparentności systemów AI dla wszystkich,
- inkluzywności obejmującej niedyskryminację nikogo i respektującej równą godność wszystkich ludzi,
- odpowiedzialności za działania systemów AI,
- bezstronności i braku uprzedzeń w działaniu systemów AI,
- niezawodności,
- bezpieczeństwa i ochrony prywatności użytkowników³³.

W wystąpieniu kard. Pietro Parolina, sekretarza stanu Stolicy Apostolskiej, podczas debaty politycznej w trakcie 41 Konferencji Generalnej UNESCO wskazano na konieczność uwzględnienia antropologii i etyki algorytmów w procesie rozwoju technologii, co ma zapewnić, że narzędzia AI nie zostaną wykorzystane przeciwko ludzkiemu życiu. Powołując się na papieża Franciszka, kardynał przypomniał, że choć dzięki postępowi w technice możemy rozwiązywać problemy, które nie były

28 Ibidem.

29 Ibidem.

30 Ibidem.

31 Dokument ten został podpisany 28.02.2020 w Rzymie przez przedstawicieli Papieskiej Akademii Życia, Microsoft, IBM, Organizację Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa, a także włoskie Ministerstwo Innowacji. Zob. *Rome Call for AI Ethics*, <https://www.romecall.org/the-call>.

32 Ibidem.

33 Ibidem.

możliwe do pokonania jeszcze całkiem niedawno, to nie można zapominać, że technologia może też mieć niebezpieczne skutki i „zamiast dostarczać narzędzia poprawiające jakość opieki nad życiem ludzkim, istnieje ryzyko, że nadamy znacznie logice urządzeń, które decydują o jego wartości”³⁴. W związku z tym stanowisko Stolicy Apostolskiej spójne jest z *Wezwaniem rzymskim*, stanowiąc fundament „cyfrowej antropologii” opartej na braterstwie, która jest podstawą sprawiedliwości i pokoju na świecie i zapewnia, że rozwój technologii będzie służył wszystkim bez wykluczeń i dyskryminacji³⁵.

Papież Franciszek przestrzegał przed myśleniem, iż bezpośrednio z technologicznej i ekonomicznej potęgi wypływa dobro i prawda. AI oparta na założeniu, że człowiek może bez końca i w nieograniczony sposób zwiększać swoje możliwości, jest w tym sensie realizacją takiego „technokratycznego paradygmatu”³⁶. Papież bardzo mocno akcentował też problem nierówności społecznych pomiędzy państwami i uzależnienia technologicznego biedniejszych państw, co może jeszcze bardziej pogłębić dostępność rozwiązań AI³⁷. Stanowisko Franciszka wobec AI nie było wyłącznie krytyczne. Podkreślał on też jej dobre strony, jak możliwość wykorzystania tych narzędzi dla większego dobra zgodnie z logiką troski o człowieka, wspólnoty, państwa i świat³⁸. Należy zatem znaleźć środek pomiędzy dwoma skrajnościami: technofobią i technokracją, czyli złudzeniem, że technologia może rozwiązać wszystkie problemy³⁹. Z pewnością należy postawić etyczne ograniczenia rozwoju AI, tak aby zapewnić, że jej moc obliczeniowa nie zostanie wykorzystywana do

34 P. Parolin, *Przemówienie podczas 41. Konferencji Generalnej UNESCO*, Paryż, 12.11.2021, za: Franciszek, *Przemówienie z okazji spotkania z uczestnikami Zgromadzenia Plenarnego Papieskiej Akademii Życia*, Watykan, 25.02.2019.

35 Franciszek, *Przemówienie do uczestników spotkania „Rome Call” promowanego przez fundację Renaissance*, Watykan, 10.01.2023.

36 Franciszek, *Adhortacja apostolska Laudate Deum*, Rzym, 4.10.2023, nr 21.

37 Franciszek, *Przemówienie do uczestników konferencji organizowanej przez Papieską Akademię Życia*, Watykan, 16.01.2024.

38 Franciszek, *Przemówienie do członków Stowarzyszenia na rzecz Pomocniczości i Modernizacji Samorządów Lokalnych (ASMEL)*, Watykan, 20.01.2024.

39 Franciszek, *Przemówienie do członków Narodowej Konfederacji Szkolenia i Doskonalenia Zawodowego (CONFAP)*, Watykan, 3.05.2024.

dominacji nad ludzkością i naturą⁴⁰ i do „izolowania się w niebezpiecznie fałszywej i nieuchwytniej rzeczywistości”⁴¹.

Jednak na szczególne uwzględnienie zasługują w kontekście etyki AI cztery dokumenty opublikowane w trakcie pontyfikatu papieża Franciszka:

- Orędzie Papieża Franciszka z okazji 57. Światowego Dnia Pokoju z 1.01.2024,
- Orędzie Papieża Franciszka z okazji 58. Światowego Dnia Komunikacji Społecznej z 24.01.2024,
- Przemówienie Papieża na posiedzeniu G7 poświęconym sztucznej inteligencji w Borgo Egnazia z 14.06.2024.
- Nota dotycząca relacji między sztuczną inteligencją a inteligencją ludzką *Antiqua et Nova* opracowana przez Dykasterię ds. Doktryny Wiary i Dykasterię ds. Kultury i Edukacji z 14.01.2025.

W Przesłaniu na Światowy Dzień Pokoju 2024 papież modlił się o taki rozwój form AI, który pomógłby położyć kres wojnom i konfliktom oraz załagodził wiele form cierpienia i który by nie zwiększył przypadków nierówności i niesprawiedliwości. Według Franciszka wszyscy ludzie dobrej woli powinni współpracować „żeby wykorzystać szanse i sprostać wyzwaniom stawianym przez rewolucję cyfrową oraz przekazać przyszłym pokoleniom bardziej solidarny, sprawiedliwy i pokojowy świat”⁴². Papież stwierdził, że ludzka inteligencja jest przymiotem wrodzonej godności każdego człowieka i umożliwia każdemu człowiekowi świadomie i dobrowolnie odpowiedzieć na Bożą miłość, zaś technologia stanowi wspańiałe urzeczywistnienie jej potencjału. Postęp technologiczny jest zatem dobry, gdy zmienia świat w taki sposób, że sytuacja ludzkości ulega poprawie, zwiększa się porządek, braterstwo i wolność⁴³. Nie zmienia to jednak faktu, że postęp cyfrowy rodzi wiele problemów. Warto jednak zaznaczyć, że odzwierciedla on społeczne okoliczności i w dużej mierze sposób działania technologii oraz jakie cele przez nią realizowane uwarunkowane są konkretnymi wyborami człowieka, które niosą za sobą etyczną wagę. Stąd korzystne społecznie działanie AI będzie możliwe wyłącznie wtedy, gdy

⁴⁰ Franciszek, *Miej nadzieję i działaj ze stworzeniem. Orędzie na Obchody Światowego Dnia Modlitw o Ochronę Świata Stworzonego*, Rzym, 27.06.2024, nr 6.

⁴¹ Franciszek, *Przemówienie podczas spotkania z władzami, społeczeństwem obywatelskim i korpusem dyplomatycznym w trakcie podróży apostolskiej do Indonezji, Papui Nowej Gwinei, Timoru Wschodniego i Singapuru*, Singapur, 12.09.2024.

⁴² Franciszek, *Sztuczna inteligencja i pokój. Orędzie na 57. Światowy Dzień Pokoju*, Watykan, 8.12.2023.

⁴³ Ibidem, nr 1.

zapewniona zostanie zdolność do „odpowiedzialnego działania i poszanowania podstawowych wartości ludzkich, takich jak «inkluzywność, transparentcja, bezpieczeństwo, bezstronność, poufność i rzetelność»”⁴⁴. Papież podkreśla, że „rozwój, taki jak *machine learning* lub głębokie uczenie (*deep learning*), rodzi pytania, które wykraczają poza sferę technologii i inżynierii, i mają związek ze zrozumieniem, ściśle połączonym z sensem ludzkiego życia, podstawowymi procesami poznawczymi i zdolnością umysłu do dotarcia do prawdy”⁴⁵. Franciszek w tym przesłaniu wymienia negatywne przykłady wykorzystania AI, które zamiast osiągać pokój, pobudzają konflikty: generowanie błędnych odpowiedzi, kampanie dezinformacyjne, zagrożenia dla prywatności, własności danych i własności intelektualnej, dyskryminacja, ingerencja w wybory, inwigilacja, wykluczenie cyfrowe i nadmierny indywidualizm⁴⁶. Przestrzega przy tym przed pokładaniem wiary w skuteczność nawet najbardziej zaawansowanych algorytmów, które nie zapewniają „gwarantowanych prognoz przyszłości, a jedynie statystyczne przybliżenia”, zaś „nie wszystko można przewidzieć, nie wszystko można obliczyć”⁴⁷. Nie ma też co liczyć na bezstronność algorytmów, gdyż kiedy te „ekstrapolują informacje, zawsze istnieje ryzyko, że je wypaczą, powielając niesprawiedliwości i uprzedzenia środowisk, z których pochodzą. Im bardziej stają się szybsze i złożone, tym trudniej zrozumieć, dlaczego wyprodukowały określony rezultat”⁴⁸. Papież przestrzega przed „dyktaturą technologiczną” dążącą do pokonania wszelkich ograniczeń i kontrolowania wszystkiego: „rozpoznanie i zaakceptowanie własnej ograniczoności jako stworzenia, jest dla człowieka niezbędnym warunkiem osiągnięcia pełni, a raczej przyjęcia jej w darze. Natomiast w ideologicznym kontekście paradygmatu technokratycznego, ożywionego prometejskim założeniem samowystarczalności, nierówności mogą rosnąć nieproporcjonalnie, a wiedza i bogactwo gromadzić się w rękach nielicznych, z poważnym zagrożeniem dla społeczeństw demokratycznych i pokojowego współistnienia”⁴⁹. W kontekście pokoju szczególne obawy budzi wykorzystanie AI do celów wojskowych, tym bardziej że „autonomiczne systemy uzbrojenia nigdy nie mogą być podmiotami odpowiedzialnymi moralnie: unikalna ludzka zdolność do moralnej oceny i etycznego podejmowania decyzji jest czymś więcej niż złożonym

44 Franciszek, *Sztuczna inteligencja i pokój*, nr 2.

45 Ibidem, nr 3.

46 Ibidem.

47 Ibidem, nr 4.

48 Ibidem.

49 Ibidem.

zestawem algorytmów, a zdolności tej nie można sprowadzać do programowania maszyny, która, choć «inteligentna», nadal jest maszyną. Z tego powodu konieczne jest zapewnienie odpowiedniego, znaczącego i spójnego ludzkiego nadzoru nad systemami uzbrojenia»⁵⁰. Papież podkreśla jednak, że AI można wykorzystać dla dobra ludzkości, poprawiając jej los, np. w rolnictwie, kulturze czy edukacji. Jak wskazuje Franciszek, „ostatecznie, to, w jaki sposób wykorzystamy ją do włączenia najmniejszych, czyli naszych najsłabszych i najbardziej potrzebujących braci i siostr, jest miarą ukazującą nasze człowieczeństwo”⁵¹. Istotna zatem jest kultura, w której wzrastają młodzi ludzie i edukacja, która powinna promować krytyczne myślenie, lepsze zrozumienie ograniczeń technologii czy problem dezinformacji⁵².

Z kolei w Orędziu na LVIII Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu papież zastanawiał się, jak AI wpływa na dziedzinę informacji i komunikacji. Wskazywał w tym kontekście na „mądrość serca”, której nie mają maszyny: „W tej epoce, której grozi, że będzie bogata w technologię a uboga w człowieczeństwo, nasza refleksja może wychodzić jedynie od ludzkiego serca. Tylko mając spojrzenie duchowe, tylko odzyskując mądrość serca, możemy odczytać i zinterpretować nowość naszych czasów i na nowo odkryć drogę do komunikacji w pełni ludzkiej. Serce, rozumiane biblijnie jako siedziba wolności i najważniejszych życiowych decyzji, jest symbolem integralności, jedności, ale przywołuje także uczucia, pragnienia, marzenia, i przede wszystkim jest wewnętrznym miejscem spotkania z Bogiem. Mądrość serca jest zatem tą cnotą, która pozwala nam łączyć całość i części, decyzje i ich konsekwencje, wzniosłości i słabości, przeszłość i przyszłość, ja i my.”⁵³. Dalej wskazuje, że „maszyny z pewnością mają niezmiernie większą zdolność niż człowiek do przechowywania danych i korelowania ich ze sobą, ale to człowiek i tylko człowiek musi rozszyfrować ich sens”⁵⁴. To od człowieka zależy zatem, jak zostaną wykorzystane te narzędzia, czy do poszerzenia dostępności wiedzy i zwiększenia umiejętności ludzi, czy do szerzenia fałszywych narracji, wprowadzania chaosu i tworzenia baniek informacyjnych⁵⁵. Papież ponownie podkreśla, że w działaniu AI nie powinniśmy tracić z pola widzenia istoty człowieczeństwa, gdyż „wielkim

⁵⁰ Franciszek, *Sztuczna inteligencja i pokój*, nr 6.

⁵¹ Ibidem.

⁵² Ibidem, nr 7.

⁵³ Franciszek, *Sztuczna inteligencja i mądrość serca: dla komunikacji w pełni ludzkiej. Orędzie na LVIII Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*, Rzym, 24.01.2024.

⁵⁴ Ibidem.

⁵⁵ Ibidem.

możliwościom dobra towarzyszy ryzyko, iż wszystko zostanie przekształcone w abstrakcyjną kalkulację, która sprowadza ludzi do danych, myśl do schematu, doświadczenie do przypadku, dobro do zysku, a przede wszystkim, że dojdziemy do zaprzeczenia wyjątkowości każdej osoby i jej historii, niszcząc konkretność rzeczywistości w serii danych statystycznych”⁵⁶.

W przemówieniu podczas sesji G7 na temat sztucznej inteligencji papież podkreślił, że AI zrodziła się z twórczego potencjału, który człowiek posiada jako dar od Boga. Postawa wobec niej ma jednak charakter „ambiwalentny”: z jednej strony jest entuzjastyczna i zafascynowana możliwościami, z drugiej – pełna obaw wobec zagrożeń, zwłaszcza gdy AI powoduje niesprawiedliwości i nierówności między narodami, prowadząc do „kultury odrzucenia”⁵⁷. Człowiek od wieków używał różnych narzędzi, które pomagały mu utrzymywać relacje ze środowiskiem, a żyjąc w stanie „przekraczania siebie”, jest radykalnie otwarty na świat zewnętrzny, co m.in. odpowiada za twórczy potencjał naszej inteligencji. Jednak czasem z uwagi na radykalną wolność ludzie używają narzędzi w sposób nieetyczny, stanowiąc zagrożenie dla siebie i świata. Dlatego „mówienie o technologii jest mówieniem o tym, co oznacza bycie człowiekiem, a zatem o naszej wyjątkowej kondycji między wolnością a odpowiedzialnością”⁵⁸. Jednak AI, będąc autonomiczną względem osoby ludzkiej i dostosowując się niezależnie od człowieka do realizowanych zadań, jest jeszcze bardziej złożonym narzędziem, w istocie dokonującym „wyborów algorytmicznych”. I ten właśnie aspekt ma kluczowe znaczenie, gdyż „to, co robi maszyna, jest jednym wyborem technicznym spośród wielu możliwości, i opiera się albo na dobrze zdefiniowanych kryteriach, albo na wnioskach statystycznych. Natomiast istota ludzka nie tylko wybiera, ale jest zdolna do podejmowania decyzji w sercu. Decyzja jest elementem, który moglibyśmy nazwać bardziej strategicznym niż jakiś wybór, i wymaga ona praktycznej oceny. [...] W obliczu cudów maszyn, które zdają się być zdolne do samodzielnego wyboru, musimy sobie wyraźnie uświadomić, że istocie ludzkiej zawsze należy pozostawić decyzję, nawet z odcieniem dramatycznym i nagłym, jakie czasami są obecne w naszym życiu. Skazalibyśmy ludzkość na przyszłość bez nadziei, gdybyśmy pozbawili ludzi zdolności do decydowania o sobie i swoim życiu, skazując ich na zależność od wyborów dokonywanych przez

⁵⁶ Franciszek, *Sztuczna inteligencja i mądrość serca*.

⁵⁷ Franciszek, *Przemówienie podczas sesji G7 na temat sztucznej inteligencji*, Borgo Egnazia, 14.06.2024.

⁵⁸ Ibidem.

maszyny”⁵⁹. AI jest tylko narzędziem skomplikowanej, ale jednak tylko, analizy danych i dlatego ostateczna decyzyjność musi należeć do człowieka, inaczej ludzkość będzie narażona na uprzedzenia i niesprawiedliwość⁶⁰. Franciszek podkreślał też, że algorytmy nie są ani obiektywne, ani neutralne, a do tego są często tak złożone, że trudno jest je zrozumieć nieraz samym programistom. Zatem konieczna jest odpowiednia etyka danych wykorzystywanych przez AI, obejmująca stosowanie jakościowych i odpowiednio ustrukturyzowanych danych. Papież ponownie wskazywał na edukację, która „powinna zapewnić uczniom możliwość autentycznej refleksji” i nie powinna być „sprowadzona do powtarzania pojęć, które będą coraz częściej oceniane jako niebudzące zastrzeżeń, jedynie z powodu ich ciągłego powtarzania”, gdyż „tak zwana generatywna sztuczna inteligencja [...] nie jest tak naprawdę «generatywna». W rzeczywistości przeszukuje ona *big data* w poszukiwaniu informacji i przetwarza je w żądanym od niej stylu. Nie opracowuje nowych koncepcji ani analiz. Powtarza te, które znajdzie, nadając im atrakcyjną formę. A im częściej znajduje powtarzające się pojęcie lub hipotezę, tym bardziej uważa je za uzasadnione i ważne. Jest ona zatem nie tyle «generatywna» ile «utrwalająca», w tym sensie, że porządkuje istniejące treści, pomagając je skonsolidować, często nie sprawdzając, czy zawierają błędy lub z góry przyjęte koncepcje. W ten sposób nie tylko pojawia się ryzyko legitymizacji fałszywych wiadomości [...] i wzmocnienia przewagi jakiejś dominującej kultury, ale także podważa to w istocie proces edukacyjny”⁶¹.

Nota *Antiqua et nova*

Najpełniejsze przedstawienie stanowiska Kościoła odnośnie do AI zostało jednak zawarte w nocie *Antiqua et nova*. Ten kompleksowy dokument stanowi gruntowną analizę zastosowania dotychczasowej katolickiej etyki społecznej do tematu AI. Nota jest komplementarna z wcześniejszymi wypowiedziami papieża Franciszka, jednak istotnie rozwija jego wypowiedzi.

W nocie podkreślono, że „Kościół zachęca do postępu w nauce, technologii, sztuce i każdej innej dziedzinie ludzkiej działalności, postrzegając je jako część «współpracy mężczyzny i kobiety z Bogiem w doskonaleniu stworzenia

59 Franciszek, Przemówienie podczas sesji G7 na temat sztucznej inteligencji.

60 Ibidem.

61 Ibidem.

widzialnego»⁶², jednak wraz ze wzrostem znaczenia AI w społeczeństwie, jej przełomowym charakterem i licznymi wyzwaniem, istnieje potrzeba rozeznania implikacji antropologicznych i etycznych⁶³. W nocie autorzy rozważają, czym w rzeczywistości jest AI, wskazując na kluczowy element, który ma przełożenie na relację człowieka z tą technologią, a mianowicie „zaawansowane możliwości sztucznej inteligencji pozwalają jej wykonywać skomplikowane zadania, lecz nie czynią jej zdolną do myślenia”⁶⁴, natomiast „właściwa koncepcja ludzkiej inteligencji nie może sprowadzać się jedynie do przyswajania faktów czy zdolności wykonywania określonych zadań. Przeciwnie, zakłada ona otwarcie osoby na ostateczne pytania dotyczące życia oraz ukierunkowanie na Prawdę i Dobro”⁶⁵. Dlatego na inteligencję człowieka składają się takie elementy, jak rozumność, transcendencja intelektu i wolna wola, urzeczywistnianie się w relacji z drugim człowiekiem, pragnienie poznania prawdy oraz troska o stworzenie. Stąd „inteligencja ludzka ukazuje się wyraźniej jako zdolność stanowiąca integralną część sposobu, w jaki cała osoba angażuje się w rzeczywistość. Prawdziwe zaangażowanie wymaga objęcia całej pełni własnego bytu: duchowego, poznawczego, cielesnego i relacyjnego”⁶⁶. AI nie jest zatem sztuczną formą ludzkiej inteligencji, lecz jej produktem, dlatego też, choć „potrafi symulować pewne aspekty ludzkiego rozumowania i wykonywać określone zadania z niezwykłą szybkością i efektywnością, jej zdolności obliczeniowe stanowią jedynie niewielką część szerokich możliwości ludzkiego umysłu”⁶⁷. Należy o tym pamiętać, gdyż w innym razie „zbyt mocne zrównywanie inteligencji ludzkiej z AI niesie ryzyko popadnięcia w wizję funkcjonalistyczną, według której wartość osoby ocenia się na podstawie wykonywanej przez nią pracy. Tymczasem godność człowieka nie zależy od posiadania wyjątkowych zdolności, osiągnięć intelektualnych czy technologicznych ani od sukcesu indywidualnego, lecz od jego wrodzonej wartości, zakorzenionej w fakcie bycia stworzonym na obraz Boga”⁶⁸. Ponieważ wszystkie osiągnięcia naukowe i technologiczne są darem od Boga, ludzie

62 Nota dotycząca relacji między sztuczną inteligencją a inteligencją ludzką *Antiqua et nova* opracowana przez Dykasterię ds. Doktryny Wiary i Dykasterię ds. Kultury i Edukacji, 14.01.2025, nr 2, https://www.ekai.pl/wp-content/uploads/2025/04/PL_Nota-Antiqua-et-nova.pdf

63 Ibidem, nr 4.

64 Ibidem, nr 12.

65 Ibidem, nr 29.

66 Ibidem, nr 26.

67 Ibidem, nr 32.

68 Ibidem, nr 34.

muszą ich używać zgodnie z wyższym celem, w którym zostały nadane⁶⁹, stąd Kościół „sprzeciwia się szczególnie tym zastosowaniom, które zagrażają świętości życia lub godności osoby ludzkiej. Jak każde inne przedsięwzięcie człowieka, rozwój technologiczny powinien służyć człowiekowi i wspierać starania na rzecz „większej sprawiedliwości, powszechniejszego braterstwa, bardziej humanitarnego porządku w zakresie powiązań społecznych”, stąd, analizując wpływ rozwiązań technologicznych, powinno się uwzględniać moralną odpowiedzialność opartą na godności i powołaniu człowieka, tym bardziej że „tylko ludzie są wystarczająco świadomi siebie, by móc słuchać i podążać za głosem sumienia, roztropnie rozeznając i dążąc do możliwie największego dobra w każdej sytuacji”⁷⁰. Co istotne, nie tylko cele, ale również środki ich osiągnięcia przez nowoczesne technologie i ich wpływ społeczno-ekonomiczny powinny być oceniane przez pryzmat ludzkiej godności i osiągnięcia wspólnego dobra, przez wszystkich zaangażowanych twórców, właścicieli, operatorów i regulatorów, jak i użytkowników końcowych, bowiem „inteligencja ludzka odgrywa kluczową rolę nie tylko w projektowaniu i tworzeniu technologii, ale także w kierowaniu jej zastosowaniem zgodnie z autentycznym dobrem człowieka. Odpowiedzialność za to mądre zarządzanie spoczywa na wszystkich poziomach społeczeństwa, zgodnie z zasadą pomocniczości oraz innymi zasadami nauki społecznej Kościoła”⁷¹.

Nota zawiera też odniesienia do najważniejszych zagadnień etycznych związanych ze stosowaniem AI w społeczeństwie. W szczególności zwrócono uwagę na następujące aspekty:

- *Wpływ AI na społeczeństwo* – podkreślając, że zastosowania AI w społeczeństwie mogą przynieść wiele dobrego w trosce o wspólne dobro i rozwój człowieka, jednocześnie mogą powodować nierówności, dyskryminację i marginalizację, tworząc formy „nowej biedy”, zaś władza nad AI w rękach największych korporacji prowadzić może do wykorzystania jej dla prywatnych interesów, a nawet do manipulowania sumieniami i procesami demokratycznymi. Ludzka godność i wspólne dobro nie mogą być natomiast poświęcone na rzecz większej efektywności. Dla chrześcijan odpowiedzialność ma podstawowe znaczenie i wiąże się z uznaniem, że wszystkie ludzkie zdolności pochodzą od Boga i powinny być wykorzystywane w służbie innym.

⁶⁹ Ibidem, nr 37.

⁷⁰ Ibidem, nr 38–39.

⁷¹ Ibidem, nr 42.

- *Wpływ AI na relacje międzyludzkie* – podkreślając, że technologia nie może ograniczać realnego kontaktu z drugim człowiekiem, bo prowadzi to do izolacji. AI z kolei tylko symuluje relacje, a prawdziwe więzi są potrzebne do pełnego rozwoju osoby. W związku z tym AI nie może być wykorzystywana do manipulacji i nie powinno być wątpliwości co do tego, że człowiek komunikuje się z inteligentnym programem, a tym bardziej nie powinno się takich systemów antropomorfizować⁷².
- *Wpływ AI na gospodarkę i pracę* – przestrzegając przed tym, aby AI nie stało się narzędziem służącym tylko wąskiej grupie korporacji. Nota przestrzega w tym kontekście też przed całkowitą cyfryzacją życia, bo choć AI może zwiększyć produktywność i ograniczyć konieczność wykonywania żmudnych zadań, to w istocie może nastąpić „dekwalfikacja” pracowników, a likwidacja zatrudnienia będzie prowadzić do korzyści niewielkich grup kosztem większości społeczeństwa. Co więcej, gdy funkcjonowanie systemów AI podyktowane jest efektywnością, ludzka praca może stracić na znaczeniu, a Kościół podkreśla, że technologia ma służyć człowiekowi, a nie człowiek technologii, również w zakresie jego materialnych i społecznych potrzeb.
- *Wpływ AI na sektor ochrony zdrowia* – podkreślając wielkie pozytywne możliwości wykorzystania technologii AI w tym polu, ale obawiając się, że może dojść do zaburzenia relacji pomiędzy pacjentem a lekarzem, co może prowadzić do alienacji pacjentów. Decyzje o stosowanej kuracji powinny być zawsze podejmowane przez człowieka i nie należy doprowadzić do prymatu „technokratycznego paradygmatu”, kiedy system decyduje o tym, kogo leczyć na podstawie obliczeń efektywności i optymalizacji działań. Ponadto takie nastawienie może sprzyjać występowaniu zjawisk dyskryminacji, niesprawiedliwości i nierówności, zwłaszcza kosztem najuboższych, na tym polu.
- *Wpływ AI na edukację* – podkreślając, że w edukacji najistotniejsze jest holistyczne formowanie człowieka, a nie tylko proste przekazywanie wiedzy, dlatego tak ważna jest relacja nauczyciel–uczeń, której maszyna nie zastąpi. Dlatego należy używać AI w dobry sposób, aby nie powodować uzależniania uczniów od

⁷² Antropomorfizacja działania maszyn jest niewłaściwa, gdyż te funkcjonują na zasadzie obliczeń binarnych, przetwarzania danych i szacowaniu prawdopodobieństwa, jednak bez rozumienia znaczenia swojego działania, co odróżnia je wyraźnie od inteligencji, jaką posiada człowiek. Zob. J. Kloch, *Ludzka inteligencja różni się od AI. Glosa do dokumentu „Antiqua et Nova”, „L'Osservatore Romano” 2025 nr 1 (469)*, s. 15.

technologii. A w tym celu należy rozwijać umiejętność krytycznego myślenia, w czym szczególną rolę pełnią szkoły i uniwersytety.

- *Wpływ AI na komunikację* – wskazując na poważne ryzyko manipulacji informacją i wprowadzanie w błąd poprzez tworzenie treści ładząco wyglądających na prawdziwe. Problem ten może dotyczyć zarówno nieintencjonalnych halucynacji, jak i celowo preparowanych fałszywych treści (np. *deepfake*), które mogą być krzywdzące dla innych. Co istotne, wszyscy ludzie dobrej woli (nie tylko eksperci branżowi) powinni przyczyniać się do prawidłowej komunikacji z wykorzystaniem narzędzi AI.
- *Wpływ AI na ochronę prywatności* – podkreślając, że pełni ona istotną rolę w ochronie granic życia osobistego człowieka, chroniąc wolność wchodzenia w relacje, wyrażania się, wyznania, podejmowanie decyzji bez nadzoru i dlatego jest ona ściśle związana z ludzką godnością⁷³. Jednak współczesne technologie ograniczają prywatność i człowiek jest przedmiotem nieustannej kontroli, dlatego Kościół przestrzega przed powodującym uprzedzenia identyfikowaniem „wyjątkowości osoby” na podstawie zestawu danych i podejmowaniu decyzji o człowieku na podstawie wcześniejszych danych, co powoduje, że w rzeczywistości algorytmy ograniczają współczucie, przebaczenie i możliwości zmiany.
- *Wpływ AI na środowisko* – podkreślając, że AI może być wykorzystana na korzyść środowiska, jednak wskazując też, że wielkie moce obliczeniowe wymagają olbrzymich zasobów energii i surowców, co budzi obawy o wpływ na środowisko, dlatego powinno się zmierzać do bardziej zrównoważonych rozwiązań, a przede wszystkim odejść od „technokratycznego paradygmatu” na rzecz holistycznego podejścia szanującego porządek stworzenia i dobro człowieka oraz ziemi.
- *Wpływ AI na działania wojenne* – podkreślając, że choć AI może być wykorzystana na rzecz pokoju, to obawy budzi jej militaryzacja. Olbrzymia moc, która wynika z AI, może w tym kontekście zagrażać bezpieczeństwu całych regionów, a nawet całej ludzkości, zwłaszcza gdy chodzi o systemy, które same decydują o tym, czy pozbawić kogoś życia, bez udziału, nadzoru i odpowiedzialności człowieka.

⁷³ Warto też zwrócić uwagę, że świetle kan. 220, który zapewnia każdemu wiernemu prawo do poszanowania dobrego imienia i intymności, wykorzystywanie narzędzi AI w Kościele musi zdecydowanie unikać praktyk, które stanowiłyby naruszenie prywatność osób, lub mogłyby prowadzić do tworzenia stygmatyzujących profili.

- *Wpływ AI na relację człowieka z Bogiem* – wskazując, że możliwe osiągnięcie stanu superinteligentnej, przekraczającej zdolności inteligencji człowieka – tzw. ogólnej AI – wiązałoby się z wielkimi możliwościami i postępem, ale też należy wystrzegać się ubóstwianiu tej technologii, gdyż niewątpliwie doprowadziłoby to do zniewolenia człowieka przez jego własne wynalazki⁷⁴.

Na końcu nota przestrzega przed „cyfrowym redukcjonizmem” życia i dehumanizacją człowieka, podkreślając, że wzrost znaczenia ludzkich możliwości prowadzi do wzrostu odpowiedzialności poszczególnych osób i wspólnot. W związku z tym należy postawić pytanie, czy dzięki postępowi technologicznemu człowiek staje się lepszy, bardziej odpowiedzialny, bardziej świadomy swej godności i człowieczeństwa oraz bardziej otwarty na innych? Dlatego, aby postęp technologiczny i rozwój wiedzy został odpowiednio wykorzystany, nie powinno się skupiać wyłącznie na akumulacji danych, ale na staraniu się o osiągnięcie prawdziwej mądrości – „mądrości serca”, gdyż tylko ona będzie pozwalała ludzkości właściwie odpowiedzieć na głębokie pytania etyczne, które stawia przed człowiekiem rozwój AI⁷⁵.

AI w wypowiedziach papieża Leona XIV

W czasie, gdy AI staje się coraz bardziej nieodłącznym elementem życia, nawiązania do tej technologii stają się coraz częstsze również w nauczaniu Kościoła. W tym kontekście do AI w swoich wypowiedziach wielokrotnie odwołuje się papież Leon XIV, kontynuując i rozwijając stanowisko Kościoła określone przez Franciszka.

W jego wypowiedziach można zidentyfikować główne zagrożenie, które związane jest z AI, a jest to degradacja godności ludzkiej (podobnie określał to Franciszek)⁷⁶. Kluczowa zatem jest odpowiedzialność (każdego) za to, aby technologia ta działała dla dobra wspólnego⁷⁷. Tak jak encyklika *Rerum novarum* była odpowiedzią na wyzwania pierwszej rewolucji przemysłowej, tak nauka społeczna Kościoła może być rozwiązaniem, gdy chodzi o współczesne wyzwania postępu technologicznego, zwłaszcza w kontekstach, gdzie AI ingeruje w godność człowieka, sprawiedliwość i sytuację pracowników⁷⁸ czy też dotyka podstawowych wolności i wpływa na

⁷⁴ Nota dotycząca relacji między sztuczną inteligencją a inteligencją ludzką, nr 50–107.

⁷⁵ Ibidem, nr 108–117.

⁷⁶ Leon XIV, *Przemówienie do biskupów Konferencji Episkopatu Włoch*, Watykan, 17.06.2025.

⁷⁷ Leon XIV, *Przemówienie do przedstawicieli mediów*, Watykan, 12.05.2025.

⁷⁸ Leon XIV, *Przemówienie do Kolegium Kardynalskiego*, Watykan, 10.05.2025.

możliwości przyszłych pokoleń⁷⁹. AI jest taką „nową rzeczą”⁸⁰ (*rerum digitalum*⁸¹). Co istotne, aby znaleźć takie rozwiązania, nie wystarczy oprzeć się wyłącznie na etyce, lecz wymaga to uwzględnienia również teologii⁸².

Papież Leon XIV wskazuje, że AI może pomagać człowiekowi w pracy, ale nie jest w stanie go zastąpić – np. gdy dotyczy to lekarza⁸³, artysty⁸⁴ czy nauczyciela⁸⁵. W kontekście etyki AI kluczowym aspektem wartym podkreślenia jest człowieczeństwo. Jak wskazuje papież „uznanie i ochrona tego, co charakteryzuje osobę ludzką i gwarantuje jej zrównoważony rozwój, ma zasadnicze znaczenie dla ustanowienia odpowiednich ram zarządzania skutkami sztucznej inteligencji. [...] Możliwość dostępu do ogromnych ilości danych i informacji nie powinna być mylona z umiejętnością wyciągania z nich wniosków i wartości”⁸⁶. Stąd kluczowa jest edukacja młodych ludzi, aby gotowi byli do mądrego korzystania z narzędzi AI i by byli otwarci na prawdę, braterstwo i duchowość⁸⁷.

Istotnym problemem, na który zwraca uwagę papież, jest dominacja wąskich grup, które kontrolują to, w jaki sposób działają algorytmy⁸⁸, i możliwość, że staną się one narzędziem kontroli nad ludźmi, którzy sami staną się jedynie „towarem na rynku, a tym samym przedmiotem handlu”⁸⁹. Algorytmy nastawione na efektywność mogą – celowo lub nie – działać tak, że będą krzywdzące dla człowieka, co

⁷⁹ Leon XIV, *Przemówienie do członków Międzynarodowej Unii Międzyparlamentarnej z okazji Jubileuszu Rządzących*, Watykan, 21.06.2025.

⁸⁰ Leon XIV, *Przemówienie do uczestników Światowego Spotkania Ruchów Ludowych*, Watykan, 23.10.2025.

⁸¹ Zob. J. Kloch, *Sztuczna inteligencja – mądrze i etycznie wykorzystywana – może stać się wielką pomocą*, rozm. przepr. A. Rasińska, KAI, 28.05.2025, <https://upjp2.edu.pl/aktualnosci/ks-prof-dr-hab-jozef-kloch-o-sztucznej-inteligencji-i-dokumentie-stolicy-apostolskiej-28-v-2025-2919.html>

⁸² Leon XIV, *Przemówienie do uczestników seminarium promowanego przez Papieską Akademię Teologii*, Watykan, 13.09.2025.

⁸³ Leon XIV, *Przemówienie do przedstawicieli CONFEMEL*, Watykan, 2.10.2025.

⁸⁴ Leon XIV, *Przemówienie podczas spotkania z światem filmu*, Watykan, 15.11.2025.

⁸⁵ Leon XIV, *Przemówienie do wychowawców z okazji Jubileuszu Świata Wychowania*, Watykan, 31.10.2025.

⁸⁶ Leon XIV, *Przemówienie do uczestników konferencji „Artificial Intelligence and Care of our Common Home”*, Watykan, 5.12.2025.

⁸⁷ Ibidem.

⁸⁸ Leon XIV, *Przemówienie do uczestników konferencji międzynarodowego stowarzyszenia MINDS*, Watykan, 9.10.2025.

⁸⁹ Leon XIV, *Czuwanie modlitwne pod przewodnictwem Ojca Świętego Leona XIV. Jubileusz Młodości*, Tor Vergata, 2.08.2025.

czasem będzie nawet trudne do zauważenia⁹⁰. W rzeczywistości jednak działanie AI nie jest owocem „pracy maszyny, lecz człowieka”⁹¹. Kościół powinien zatem stworzyć drogowskaz etycznego wykorzystania AI, broniąc godności ludzkiej i promując wspólne dobro⁹². Dlatego potrzebny jest „odpowiedzialny rozwój AI”⁹³ i „odpowiedzialne zarządzanie”, gdzie AI nie będzie nadużywane dla własnych korzyści poprzez wykorzystanie innych, a tym bardziej nie będzie wykorzystywane dla celów agresywnych⁹⁴. W związku z tym szczególną rolę w procesie odpowiedzialnego i etycznego AI pełnią ich twórcy, którzy tworząc innowacje technologiczne, „uczestniczą w boskim akcie stworzenia”, gdyż technologie mają „znaczenie etyczne i duchowe, ponieważ każdy wybór projektowy wyraża wizję ludzkości”, zaś Kościół wzywa twórców AI do „pielęgnowania rozeznania moralnego jako fundamentalnej części swojej pracy oraz do tworzenia systemów odzwierciedlających sprawiedliwość, solidarność i autentyczny szacunek dla życia”⁹⁵.

Stanowisko Kościoła w kontekście rozwoju AI jest szczególnie istotne również dlatego, iż w dobie, gdy dyskusja o etyce i regulacji AI motywowana jest interesami poszczególnych państw, biznesu i grup wpływu, celem Kościoła jest wykorzystanie swojego autorytetu do określenia w sposób obiektywny ram etycznych tego, jak odpowiedzialnie korzystać z postępu technologicznego dla dobra ogółu. Współcześnie, gdy ekspansja AI stanowi przewrót kopernikański w kulturze i relacjach międzyludzkich, algorytmy mają coraz większą władzę, a AI powoduje dużo zagrożeń o charakterze społecznym i środowiskowym, nauczanie społeczne Kościoła może mieć szczególne znaczenie i może zawierać odpowiedź na wiele związanych z tym zagadnień. Co istotne, wykształcenie oraz wcześniejsze doświadczenie papieża

⁹⁰ Leon XIV, *Przemówienie do uczestników „Seminario de Etica en el Gerenciamiento de Empresas del Sector Salud”*, Watykan, 17.11.2025.

⁹¹ Leon XIV, *Przemówienie podczas spotkania z władzami, przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego i korpusem dyplomatycznym w trakcie podróży apostolskiej do Turcji i do Libanu z pielgrzymką do Izniku z okazji 1700. rocznicy pierwszego Soboru Nicejskiego*, Ankara, 27.11.2025.

⁹² Leon XIV, *Przemówienie do Przełożonych Generalnych Towarzystwa Jezusowego*, Watykan, 24.10.2025.

⁹³ Leon XIV, *Katecheza z okazji 60. rocznicy soborowej Deklaracji Nostra aetate*, Watykan, 29.10.2025.

⁹⁴ Leon XIV, *Przesłanie do uczestników II Dorocznej Konferencji na temat Sztucznej Inteligencji, Etyki i Ładu Korporacyjnego*, Watykan, 17.06.2025.

⁹⁵ Leon XIV, *Przesłanie do uczestników „Builders AI Forum”*, Etyki i Ładu Korporacyjnego, Watykan, 3.11.2025.

Leona XIV zdają się wskazywać, że jest on odpowiednio przygotowany na to wyzwanie, co sugeruje również sam wybór imienia⁹⁶.

Regulacja AI w nauczaniu społecznym Kościoła

Jak wskazano powyżej, nauczanie społeczne Kościoła w odniesieniu do AI jest już w pewnym sensie ugruntowane i zostało rozwinięte w ostatnich latach. Nie dziwi to, biorąc pod uwagę, że rozwiązanie to niesie za sobą potencjał kompleksowej transformacji funkcjonowania społeczeństwa, państw, gospodarki, ma też wpływ na każdego człowieka. AI może zatem przynieść ogromne korzyści, ale być też źródłem nowych problemów o charakterze społeczno-ekonomicznym, etycznym i prawnym, odpowiadając za nowe formy nierówności, niesprawiedliwości i wykluczenia. Stanowisko Kościoła można określić jako wyważone, lecz ostrożne. Kościół nie sprzeciwia się bowiem rozwojowi technologii, a nawet widzi w tym twórcze wykorzystanie ludzkiej inteligencji. Celem jest jednak to, aby technologie te służyły dobrze człowiekowi i by nie naruszały ludzkiej godności, poprzez redukcję go do bycia przedmiotem operacji na wielkich zestawach danych. Efektywność związana z postępem technologicznym nie może implikować mentalności „paradygmatu technokratycznego”, która jako utopia nieograniczonej technicyzacji świata może być niekorzystna dla człowieka i choć potencjalnie wspierać będzie jego rozwój materialny, to jest destrukcyjna dla kultury i duchowości⁹⁷. Wydaje się, że Kościół jest dobrze przygotowany na kolejną rewolucję cyfrową napędzaną rozwojem technologii kognitywnych, a jego nauczanie społeczne może być w tym kontekście niezwykle wartościową wskazówką dla tworzenia ram etycznego korzystania z systemów AI⁹⁸.

⁹⁶ A. Chow, *Pope Leo's Name Carries a Warning About the Rise of AI*, „Time” 15.05.2025, <https://time.com/7285449/pope-leo-artificial-intelligence>

⁹⁷ K. Kietliński, *Ocena ideologii technokratycznej w perspektywie nauczania Kościoła katolickiego*, „Media Biznes Kultura” 2019 nr 1 (6), s. 148.

⁹⁸ W literaturze można jednak spotkać stanowiska, że Kościół musi na nowo zinterpretować nowe technologie w świetle tradycji chrześcijańskiej, zaś na razie akceptacja ma miejsce jedynie na płaszczyźnie faktów. Por. E. Kozerska, T. Scheffler, *Papież Franciszek i Dykasteria ds. Kultury i Edukacji o wpływie nowych technologii na dziedzictwo kulturowe*, „Santander Art and Culture Law Review” 11 (2025) nr 1, s. 225–226, <https://doi.org/10.4467/2450050XSNR.25.010.21966>, a nawet, że Kościół nie ma wypracowanych podstaw filozoficzno-teologicznych w zakresie rozwoju technologii (por. V.

Jako że u podstaw prawa stoi etyka, należy jednocześnie postawić pytanie, jakie powinny być polityki i regulacje prawne państw wobec AI, które byłyby zgodne ze społeczną nauką Kościoła. Oczywiście nie chodzi o wskazanie dokładnych przykładów rozwiązań legislacyjnych ani tego, czy powinny one mieć charakter rozbudowany, czy wąski, gdyż nauczanie to nie odnosi się do partykularnych systemów prawnych i ich specyfiki. Chodzi jednak o stworzenie aksjologicznych ram dla regulacji, a więc Kościół wskazuje, jakie wartości należy chronić i jakie cele ma ona realizować.

Zanim omówione zostaną konkretne odniesienia do kwestii regulacji AI zawarte – przede wszystkim – w nauczaniu papieża Franciszka, warto zwrócić uwagę, iż pewne zasady można wydobyć pośrednio z wcześniejszych dokumentów⁹⁹. W świetle nauczania społecznego Kościoła wyznacznikiem działania państwa w zakresie regulacyjnym powinno być usilne dążenie do sprawiedliwości. Papież Benedykt XVI wskazywał, że „celem sprawiedliwego porządku społecznego jest zagwarantowanie każdemu jego udziału w części dóbr wspólnych, z zachowaniem zasady pomocniczości”¹⁰⁰. Aktywność regulacyjna państwa, w tym na płaszczyźnie międzynarodowej, może być konieczna, aby zagwarantować „sprawiedliwe i uporządkowane” korzystanie z praw. Szczegółowy zakres regulacji określany jest na poziomie poszczególnych porządków prawnych¹⁰¹.

Papież Franciszek wskazywał, że władza polityczna powinna zatem działać w taki sposób, aby myśleć długofalowo o dobru wspólnym. W kontekście AI tylko poprzez działania polityczne można osiągnąć powszechne braterstwo i pokój społeczny¹⁰².

Cunderlík Cerbová, *Artificial Intelligence, ethics, and the catholic church*, w: I. Florek, I. Laki (red.), *Human Rights – From reality to the virtual world*, Józefów 2021, s. 29.

99 Przykładowo kwestia praw pracowniczych i obowiązki państwa w tym względzie zostały omówione w encyklice *Rerum novarum*, kwestia wolności w *Libertas*, aspekt roli władzy w *Immortale Dei*, temat sprawiedliwości w *Mater et magistra*, zagadnienie roli państwa w *Caritas in veritate*, zaś problem paradygmatu technokratycznego w *Laudato si’*.

100 Benedykt XVI, Encyklika *Deus caritas est*, Rzym, 25.12.2005, nr 26.

101 Papieska Rada Iustitiae et Pax, *Kompendium nauki społecznej Kościoła*, Kielce 2005, nr 173.

102 Franciszek, *Przemówienie podczas sesji G7 na temat sztucznej inteligencji*.

Regulacja czy samoregulacja AI?

Jeszcze w 2002 roku w dokumencie o aspektach etycznych Internetu wskazywano, że regulacja jest potrzebna, ale najlepszą jej formą jest samoregulacja. I tak „branżowe kodeksy etyczne mogą odgrywać użyteczną rolę, pod warunkiem że są traktowane poważnie, angażują przedstawicieli społeczeństwa w ich opracowywanie i egzekwowanie”, a także nie pozostają jedynie postulatami, ale przewidują właściwe sankcje za naruszenia¹⁰³. W związku z procesami zwiększania władzy przez ponadnarodowe korporacje, co, gdy chodzi o AI, może w szczególności dotyczyć największych organizacji z sektora hi-tech, powinno się je zachęcać i wspierać, aby używały swojego wpływu i możliwości dla dobra ludzkości. Nie zmienia to faktu, że w niektórych okolicznościach sytuacja będzie wymagała jednak interwencji państwa¹⁰⁴. I choć Kościół uznaje podstawową rolę rynku jako regulatora systemu ekonomicznego, jednocześnie wskazuje na konieczność oparcia go na fundamencie moralnym. Rynek nie jest bowiem w stanie zaspokoić wszystkich ludzkich potrzeb na zasadzie „równorzędnej wymiany”, a co za tym idzie, niektóre dobra nie mogą być traktowane jak zwykłe towary i być przedmiotem zwykłego handlu¹⁰⁵. Jeśli chodzi o kierunki regulacji ekonomicznej, które mają bezpośrednie przełożenie na rynek cyfrowy, tak mocno nacechowany asymetriasami informacyjnymi, dominacją największych podmiotów i skoncentrowaniem na analizie danych, można odnieść do niego wskazania katolickiej etyki społecznej, w której podkreśla się, że „podmioty ekonomiczne faktycznie muszą być wolne w porównywaniu, wartościowaniu i wyborze pomiędzy poszczególnymi opcjami, jednakże wolność na polu gospodarczym musi być regulowana poprzez odpowiednie prawodawstwo, aby służyła wolności ogólnoludzkiej”, gdyż „kiedy staje się niezależna, to znaczy kiedy człowieka traktuje się bardziej jako producenta czy konsumenta dóbr aniżeli jako podmiot, który produkuje i konsumuje po to, aby żyć, wtedy wolność traci konieczne odniesienie do osoby ludzkiej i ostatecznie wyobcowuje ją i przytłacza”¹⁰⁶. Tym samym zadaniem państwa jest „określanie ram prawnych w celu regulacji stosunków ekonomicznych, «stworzenia podstawowych warunków wolnej ekonomii, która zakłada pewną równość pomiędzy stronami, tak że jedna z nich nie może być na tyle silniejsza od

¹⁰³ Papieska Rada ds. Środków Społecznego Przekazu, *Ethics in Internet*, Watykan 22.02.2002, nr 16.

¹⁰⁴ Ibidem, nr 5.

¹⁰⁵ Papieska Rada Iustitia et Pax, *Kompendium nauki społecznej Kościoła*, nr 349.

¹⁰⁶ Ibidem, nr 350.

drugiej, by ją praktycznie zniewolić»¹⁰⁷. I choć „działalność ekonomiczna, zwłaszcza w obrębie wolnego rynku, nie może odbywać się w próżni ustawodawczej, prawnej i politycznej”, to państwo „musi stworzyć odpowiednie prawodawstwo, ale też kierować ostrożnie polityką ekonomiczną i społeczną w taki sposób, by nie uchybić zasadom w różnych działaniach rynkowych, których realizacja musi być wolna od autorytatywnego lub totalitarnego przymusu”¹⁰⁸. Ten ekonomiczny aspekt regulacji, wskazujący, że państwo powinno działać zgodnie z zasadą subsydiarności, podkreśla również istotny cel tych regulacji, jakim jest wolność. Wolność tę można odnieść do wolności gospodarczej i możliwości rozwoju ekonomicznego, w tym w zakresie rozwoju technologii, ale także do wolności człowieka (w kontekście rynkowym: konsumenta) w decydowaniu o sobie. Powinno to również oznaczać wolność od bycia uprzedmiotowionym na podstawie zautomatyzowanych decyzji algorytmicznych.

W pewnym zakresie potrzebne są nowe regulacje, które obejmują nowe zjawiska związane z postępem cyfrowym¹⁰⁹. Kościół wskazuje, że istnieje pewna zbieżność pomiędzy tymi, którzy opowiadają się za radykalną wolnością w Internecie, a tymi, którzy dążą do przekształcenia go w środek nieograniczonej działalności gospodarczej, który „traktuje zysk i prawa rynku jako jedyne parametry, ze szkodą dla godności i szacunku należnego jednostkom i narodom”¹¹⁰. Z kolei papież Franciszek, wystosował apel o „przyjęcie wiążącego traktatu międzynarodowego, regulującego rozwój i wykorzystanie sztucznej inteligencji w jej różnorodnych formach”, zdając sobie przy tym sprawę, że sama regulacja nie wystarczy do rozwiązania problemów związanych z AI¹¹¹. Motywował to brakiem neutralności algorytmów, co powoduje, że „konieczne jest działanie prewencyjne [...] w celu powstrzymania szkodliwych i dyskryminujących, niesprawiedliwych społecznie implikacji systemów sztucznej inteligencji, oraz w celu przeciwdziałania ich wykorzystywaniu do ograniczania pluralizmu, do polaryzacji opinii publicznej lub do budowania jednolitego myślenia”¹¹². Leon XIV wskazał później, że rozwój AI powinien „iść w parze z poszanowaniem wartości ludzkich i społecznych, zdolnością do podejmowania decyzji z czystym sumieniem oraz wzrostem odpowiedzialności ludzkiej”, a także

107 Papieska Rada Iustitia et Pax, *Kompendium nauki społecznej Kościoła*, nr 352.

108 Ibidem.

109 Papieska Rada ds. Środków Społecznego Przekazu, *Ethics in Internet*, nr 16.

110 Ibidem, nr 8.

111 Franciszek, *Sztuczna inteligencja i mądrość serca: dla komunikacji w pełni ludzkiej*.

112 Ibidem.

że „choć odpowiedzialność za etyczne wykorzystanie systemów sztucznej inteligencji spoczywa przede wszystkim na tych, którzy je opracowują, zarządzają nimi i nadzorują, to jednak osoby, które z nich korzystają, również ponoszą część tej odpowiedzialności. Sztuczna inteligencja wymaga zatem odpowiedniego zarządzania etycznego i ram regulacyjnych skoncentrowanych na osobie ludzkiej, wykraczających poza zwykłe kryteria użyteczności lub wydajności”¹¹³. Należy zatem zarządzać postępowaniem technologicznym w taki sposób, aby zagwarantować ochronę praw człowieka, a także instytucji i praw przyczyniających się do integralnego rozwoju człowieka¹¹⁴. Franciszek wskazywał też, że należy tworzyć takie środowisko regulacyjno-gospodarcze, które będzie w stanie „ograniczyć monopolistyczną władzę nielicznych i zapewnić, że innowacje przyniosą korzyści całej ludzkości”, gdyż powinny one „sprzyjać rozwojowi, dobrobytowi i pokojowemu współistnieniu, chroniąc jednocześnie osoby znajdujące się w najbardziej niekorzystnej sytuacji”¹¹⁵. Nie powinno się zatem pozostawić bez reakcji sytuacji, w której AI może ograniczać „wizję świata do rzeczywistości wyrażalnej w liczbach i zamkniętej w gotowych kategoriach, wypierając wkład innych form prawdy i narzucając jednolite modele antropologiczne, społeczno-ekonomiczne i kulturowe”¹¹⁶. W tym sensie „paradygmat technologiczny” może być jeszcze groźniejszą formą „paradygmatu technokratycznego”, o którym mówił papież. Zatem należy podjąć działania, aby to niezwykle potężne narzędzie nie wzmacniało tego procesu, lecz by „uczynić sztuczną inteligencję bastionem przeciwko jego ekspansji”¹¹⁷.

Ramy regulacji AI zgodne z katolicką etyką społeczną

Skoro można jednoznacznie wskazać, że katolickie nauczanie społeczne odpowiada się wyraźnie za aktywną politykę państwa względem funkcjonowania AI i za objęciem jej działania regulacją prawną, a także wskazuje, jakie owo prawodawstwo powinno spełniać cele, należy zastanowić się również nad tym, w jakim zakresie unormowania tej technologii są konieczne w świetle nauczania Kościoła. Choć nie

¹¹³ Leon XIV, *Przesłanie z okazji „AI for Good Summit 2025”* podpisane przez Kard. Sekretarza Stanu P. Parolina, Genewa, 10.07.2025.

¹¹⁴ Franciszek, *Sztuczna inteligencja i pokój*, nr 2.

¹¹⁵ Franciszek, *Przemówienie do uczestników międzynarodowej konferencji Fundacji „Centesimus Annus Pro Pontifice”*, Watykan, 22.06.2024.

¹¹⁶ Franciszek, *Przemówienie podczas sesji G7 na temat sztucznej inteligencji*.

¹¹⁷ Ibidem.

należy oczekiwać odpowiedzi wskazującej konkretne rozwiązania legislacyjne, to można określić najważniejsze problemy, z którymi regulacje dotyczące AI powinny się zmierzyć. W Orędziu z okazji 58. Światowego Dnia Komunikacji Społecznej papież Franciszek stawia następujące pytania, które jednocześnie mogą stanowić kierunki polityk państwa i potencjalnej regulacji:

- „jak bronić profesjonalizmu i godności pracowników w dziedzinie komunikacji i informacji, a także użytkowników na całym świecie?
- jak zapewnić interoperacyjność platform?
- w jaki sposób sprawić, aby firmy rozwijające platformy cyfrowe brały odpowiedzialność za to, co rozpowszechniają i z czego czerpią zyski, analogicznie jak to się dzieje w przypadku wydawców mediów tradycyjnych?
- jak sprawić, by bardziej przejrzyste stały się kryteria stojące u podstaw algorytmów indeksujących i deindeksujących oraz wyszukiwarek, które są w stanie wychwalać lub przekreślać osoby i opinie, historie i kultury?
- jak zapewnić przejrzystość procesów informacyjnych?
- jak sprawić, by autorstwo pism było oczywiste, a źródła możliwe do prześledzenia, przeciwdziałając parawanowi anonimowości?
- jak ukazać, czy obraz lub wideo przedstawia wydarzenie, czy je symuluje?
- jak zapobiec sprowadzaniu wielu źródeł tylko do jednego źródła, do algorytmicznie opracowanego jednolitego myślenia?
- jak [...] możemy wspierać środowisko, które zachowuje pluralizm i reprezentuje złożoność rzeczywistości?
- jak możemy sprawić, by to potężne, drogie i niezwykle energochłonne narzędzie było zrównoważone?
- jak sprawić, by było ono dostępne także dla krajów rozwijających się?¹¹⁸

Jeśli chodzi o regulację AI, to punktem odniesienia są – wspomniane wcześniej – pionierskie i kompleksowe rozwiązania przyjęte w Unii Europejskiej, skupiające się przede wszystkim na kontroli systemów AI, z którymi wiąże się wysokie ryzyko. Akt w sprawie sztucznej inteligencji (dalej AIA) jest nowatorskim, ale jednocześnie bardzo złożonym rozwiązaniem. Kościół w swoich dokumentach nie wypowiada się wprost w zakresie AIA¹¹⁹, jednak można zauważyć, że wiele jego postulatów pokrywa

¹¹⁸ Franciszek, *Sztuczna inteligencja i mądrość serca: dla komunikacji w pełni ludzkiej*.

¹¹⁹ Warto jednak odnotować stanowisko Komisji Etyki Komisji Konferencji Biskupów Unii Europejskiej (COMECE), gdzie stwierdzono, że AIA stanowi „autentyczną próbę nakreślenia przyszłości świata cyfrowego w sposób zorientowany na człowieka i odpowiedzialny”, jednocześnie wskazując, że działania nie powinny „ograniczać się do instrumentów regulacji rynku”, ale powinny również koncentrować się

się z treścią tego rozporządzenia (np. w zakresie przeciwdziałania manipulacjom¹²⁰, ochronie społeczeństwa przed najbardziej niebezpiecznymi systemami naruszającymi prawa podstawowe¹²¹, autonomii człowieka¹²² czy zapobieganiu propagowaniu fałszywych treści¹²³). Nie znajdują się w nim jednak odpowiedzi na wszystkie zagadnienia wskazywane przez Kościół, jak np. dominacja wąskich grup, prawa pracownicze, wpływ na środowisko czy prymat „paradygmatu technokratycznego” – choć należy zwrócić uwagę, że pewne jej przepisy i do tych kwestii się odnoszą, a inne rozwiązania legislacyjne Unii Europejskiej przyjmowane w ostatnich latach częściowo tymi problemami też się zajmują¹²⁴. Jednak kluczowe jest to, czy te regulacje staną się skuteczne, co w tej chwili jest trudne do określenia, gdyż może też być tak, że unormowania te będą nieefektywnie przekładały się na namacalne funkcjonowanie technologii, a jednocześnie ich egzekwowanie może być związane z formalizmem i rozbudowaną biurokracją, co może nie tylko nie poprawiać sytuacji człowieka, ale wręcz stanowić usprawiedliwienie działań potencjalnie szkodliwych, prowadząc jednocześnie do utrudnienia możliwości rozwoju nowoczesnych technologii w Europie, realnie redukując jej wpływ na wiodące rozwiązania. W tej chwili jest za wcześnie, aby dokładnie ocenić, jaki będzie efekt końcowy AIA i czy wraz z nim podjęte zostaną spójne działania ograniczające negatywny wpływ AI¹²⁵, ale to właśnie skuteczność będzie wyznacznikiem, w jakim zakresie instrument

na „instrumentach kształtujących badania i projektowanie systemów sztucznej inteligencji” np. poprzez „wezwanie do międzynarodowego moratorium na badania nad sztuczną inteligencją w systemach rozwijających samoświadomość”. Zob. Komisja Etyki COMECE, *A European Call for Responsibility. Ethical demands for a human-centric artificial intelligence*, Bruksela, 1.02.2024, s. 2–4.

¹²⁰ Zob. AIA, art. 5 ust. 1 lit. a.

¹²¹ Zob. AIA, art. 6.

¹²² Zob. AIA, art. 14.

¹²³ Zob. AIA, art. 50.

¹²⁴ W tym kontekście można zwrócić uwagę choćby na Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/1925 z dnia 14 września 2022 r. w sprawie kontestowalnych i uczciwych rynków w sektorze cyfrowym oraz zmiany dyrektyw (UE) 2019/1937 i (UE) 2020/1828 (akt o rynkach cyfrowych), Dz.U. L 265 z 12.10.2022; Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych), Dz.U. L 119 z 4.5.2016; Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/2831 z dnia 23 października 2024 r. w sprawie poprawy warunków pracy za pośrednictwem platform, Dz.U. L, 2024/2831, z 11.11.2024.

¹²⁵ J. P. Slattery, J. Vukov, *Next Steps on A.I.: Can Pope Francis help chart a way forward?*, „America. The Jesuit Review of Faith and Culture” March 2025, s. 32–38.

ten realizuje cele, które zostały określone w nauczaniu społecznym Kościoła o AI. Niemniej jednak pomiędzy tym nauczaniem a AIA można wskazać wspólną płaszczyznę, którą jest poszanowanie dla podstawowych wartości i podejście stawiające człowieka w centrum, a także odpowiedzialne i etyczne korzystanie z AI¹²⁶. Poniekąd jest to też wynikiem tego, że – jak wskazano wcześniej – standard etycznego AI został już *de facto* określony na poziomie międzynarodowym.

Ciekawe spostrzeżenia odnośnie do właściwych polityk związanych z AI można znaleźć w liście Konferencji Biskupów Katolickich Stanów Zjednoczonych do Kongresu. Wskazano tam konkretne wskazówki kierunków polityki państwa względem AI. Podkreślono, że działania te powinny zapewniać, aby AI została wykorzystana do wspierania życia rodzinnego i nie powinna promować antyrodzinnych i szkodliwych treści, zwłaszcza dla dzieci. Powinno się też chronić pracowników, wspierając edukację i doksztalcanie. Istotne jest też zapewnienie odpowiedzialności władz publicznych za stosowanie AI oraz nadzoru człowieka w przypadku decyzji dotyczących zatrudnienia podejmowanych przez zautomatyzowane systemy. Powinno się również dążyć do wspierania kreatywności człowieka i ochrony danych oraz praw własności intelektualnej¹²⁷. Ważnym aspektem jest również wykorzystanie tego rodzaju narzędzi w życiu społecznym, w tym w sektorze zdrowia i edukacji. Chodzi o to, że bez odpowiednich regulacji może to prowadzić do głębszych polaryzacji i nierówności w społeczeństwie, zwłaszcza biorąc pod uwagę takie zastosowania, jak weryfikacja kandydatów do pracy, udzielanie kredytów, dostęp do opieki zdrowotnej i świadczeń publicznych, czy decyzje w sprawach imigracyjnych¹²⁸. Biskupi wskazali też, że działania państwa powinny prowadzić do zapewnienia ludzkiego nadzoru nad autonomiczną bronią, a także do odpowiedzialnego i zrównoważonego korzystania z zasobów w centrach danych, które obsługują systemy AI¹²⁹.

¹²⁶ P. Morciniec, *Etyka sztucznej inteligencji – fakty i perspektywy*, „Family Forum” 15 (2025), s. 136–138, <https://doi.org/10.25167/FF/5800>.

¹²⁷ List Konferencji Biskupów Katolickich Stanów Zjednoczonych do Kongresu USA, Waszyngton, 9.06.2025, <https://www.usccb.org/resources/AI%20Principles%20and%20Priorities%20Ltr%206%209%2025.pdf>.

¹²⁸ Ibidem.

¹²⁹ Ibidem.

Odpowiedzialność jako kluczowy aspekt regulacji AI

Kościół w swoich wypowiedziach na temat regulacji AI bardzo dużo uwagi poświęca kwestii odpowiedzialności za działania tego rodzaju systemów. Rzeczywiście ta kwestia może jawić się jako kluczowy element unormowań w tym zakresie. W *Antiqua et nova* podkreślono, że „ramy prawne powinny zapewniać, że wszystkie podmioty prawne będą ponosić odpowiedzialność za wykorzystanie AI i wszystkie tego konsekwencje, przy jednoczesnym zastosowaniu odpowiednich środków ochrony w zakresie przejrzystości, poufności i odpowiedzialności”¹³⁰. Aspekt odpowiedzialności nie dotyczy jednak tylko twórców, osób zarządzających i nadzorujących systemy AI, lecz również tych, którzy z tych technologii korzystają, a którzy powinni uważać, aby „nie stać się nadmiernie zależnymi od niej w procesie podejmowania decyzji”, gdyż to oni „ponoszą ostateczną odpowiedzialność za przekazane jej uprawnienia”¹³¹. Dlatego tak ważne jest też to, aby mimo pewnej złożoności mechanizmów uczenia maszynowego ustalić, kto i jakie cele nałożył na te systemy, co jest coraz trudniejsze w przypadku programów samouczących się i rodzi pytanie, w jaki sposób należy zapewnić, aby działały dla dobra człowieka¹³². Z pewnością jednak należy stworzyć warunki do tego, aby algorytmy stojące u podstaw funkcjonowania AI były „wiarygodne, bezpieczne, wystarczająco odporne na niespójności oraz transparentne w swoim działaniu, aby minimalizować uprzedzenia (bias) i niepożądane skutki uboczne”¹³³.

Aspekt odpowiedzialności i związanych z tym regulacji został podkreślony też w *Wezwaniu rzymskim*, które stanowi, iż „rozwój sztucznej inteligencji w służbie ludzkości i planety musi znaleźć odzwierciedlenie w przepisach i zasadach chroniących ludzi – zwłaszcza słabych i nieuprzywilejowanych – oraz środowisko naturalne”¹³⁴. Aby to osiągnąć, „w niektórych przypadkach przepisy prawne są absolutnie niezbędne, aby wspierać, strukturyzować i kierować tym procesem”, zaś centralnym elementem debaty publicznej w zakresie wpływu AI powinna być ochrona praw człowieka¹³⁵ (coraz częściej rozumianych w tym kontekście jako neuro-prawa¹³⁶).

¹³⁰ Nota dotycząca relacji między sztuczną inteligencją a inteligencją ludzką, nr 46.

¹³¹ Ibidem.

¹³² Ibidem, nr 45.

¹³³ Ibidem, nr 46.

¹³⁴ *Rome Call for AI Ethics*, s. 9.

¹³⁵ Ibidem.

¹³⁶ Nota dotycząca relacji między sztuczną inteligencją a inteligencją ludzką, nr 34.

Należy zatem przemyśleć, czy automatyzacja i zastosowanie algorytmów nie wymusza przyjęcia większej odpowiedzialności, zwłaszcza w zakresie zrozumiałego i transparentnego wyjaśnienia kryteriów podejmowania zautomatyzowanych decyzji, ale też celów, zadań i sposobów działania takich systemów¹³⁷. W związku z tym *Wezwanie rzymskie* wskazuje, że potrzeba nowych form regulacji, które zapewnią transparentność i zgodność z zasadami etycznymi¹³⁸. Znalezenie odpowiednich instrumentów regulacyjnych jest istotne, aby z jednej strony umożliwić rozwój etycznej innowacyjności korzystnej dla społeczeństwa, ale z drugiej strony ograniczyć szkodliwe skutki takich technologii¹³⁹.

Należy zatem wypracować odpowiednie mechanizmy oceny poszczególnych programów AI, by określić, czy służą wspólnemu dobru i wspierają wartości, takie jak ludzka godność, ale jak wskazano w *Antiqua et nova*, skutki działania technologii nie zawsze są widoczne *ex ante*, stąd musi istnieć odpowiednia reakcja na wszystkich poziomach społeczeństwa zgodnie z zasadą subsydiarności – „poszczególني użytkownicy, rodziny, społeczeństwo obywatelskie, przedsiębiorstwa, instytucje, rządy i organizacje międzynarodowe, każdy na swoim poziomie kompetencji, angażowali się w zapewnienie takiego użycia AI, które służy dobru wszystkich”¹⁴⁰. Aby to osiągnąć, konieczny jest jednak nadzór nad tymi systemami ze strony człowieka. Papież Franciszek wskazywał, że „potrzebujemy gwarancji i ochrony pewnej przestrzeni znaczącej kontroli dokonywanej przez istoty ludzkie, nad procesem wyboru programów sztucznej inteligencji”¹⁴¹. Odpowiedzialność człowieka za systemy AI oznacza też ostrożne wykorzystywanie ich w taki sposób, który stanowi „odpowiedzialność za troskę o innych”¹⁴². Z pewnością niektóre zastosowania AI nie będą realizowały tych celów. Dotyczy to m.in. wykorzystania jej do kontroli społecznej i masowej inwigilacji, działań prowadzących do naruszeń godności człowieka, prawa do prywatności czy wykorzystywania innych, ograniczania wolności czy zysków wąskich grup kosztem społeczeństwa: „Ryzyko nadmiernej kontroli musi być monitorowane przez odpowiednie organy nadzoru, które powinny gwarantować przejrzystość i publiczną odpowiedzialność. Jednak osoby sprawujące taką kontrolę

¹³⁷ *Rome Call for AI Ethics*, s. 9.

¹³⁸ Ibidem.

¹³⁹ Franciszek, *Przemówienie do uczestników międzynarodowej konferencji Fundacji „Centesimus Annus Pro Pontifice”*.

¹⁴⁰ *Nota dotycząca relacji między sztuczną inteligencją a inteligencją ludzką*, nr 110.

¹⁴¹ Franciszek, *Przemówienie podczas sesji G7 na temat sztucznej inteligencji*.

¹⁴² *Nota dotycząca relacji między sztuczną inteligencją a inteligencją ludzką*, nr 110.

nie powinny nigdy przekraczać swoich uprawnień – ich władza musi zawsze służyć godności i wolności każdej jednostki, ponieważ są one podstawą sprawiedliwego i humanitarnego społeczeństwa¹⁴³. Innym szkodliwym działaniem systemów AI, na który wypowiedzi Kościoła zwracają szczególną uwagę, jest też zjawisko dezinformacji, która zniekształca relację człowieka z innymi i z rzeczywistością, i tym samym podważa fundamenty społeczeństwa. Wymaga ono zatem ostrożnej regulacji, gdyż AI może sprzyjać szerzeniu dezinformacji, napędzając polaryzację polityczną i niepokoje społeczne – „ponieważ deepfake’i skłaniają do podważania wszystkiego, a fałszywe treści generowane przez AI podkopują zaufanie do tego, co się widzi i słyszy, polaryzacja i konflikty będą tylko narastać. Tak powszechny fałsz nie jest błahym problemem – uderza w samo serce ludzkości, niszcząc fundamentalne zaufanie, na którym opierają się społeczeństwa”¹⁴⁴.

Kościół wielokrotnie wskazuje na aktywną rolę państwa w prowadzeniu odpowiedzialnej polityki względem algorytmów, co może oznaczać np. konieczność dostosowania obecnych praw ochrony danych osobowych i promowanie etycznych standardów rozwoju AI, by chronić godność dzieci¹⁴⁵, uwzględnienie w politykach i prawie szerszego kontekstu konsekwencji stosowania algorytmów i ich skutków¹⁴⁶, konieczność należytej staranności po stronie rządów i biznesu wobec złożoności zagadnienia AI¹⁴⁷, czy wprowadzenie większej kontroli (a być może zakazania) rozwoju i wykorzystania „śmiercionośnej broni autonomicznej”¹⁴⁸.

Pewnych wskazówek, jak może wyglądać model regulacji etycznych aspektów funkcjonowania AI, może dostarczyć prawo watykańskie, a dokładnie Dekret Papieskiej Komisji ds. Państwa Watykańskiego zawierający *Wytyczne dotyczące sztucznej inteligencji* (dalej wAI). Dokument ten wszedł w życie 1 stycznia 2025 i poprzedza opracowanie ustaw i rozporządzeń wykonawczych, które będą wdrażały postanowienia w nim zawarte¹⁴⁹. Wytyczne te zawierają zasady mające na celu promowa-

¹⁴³ Ibidem, nr 93.

¹⁴⁴ Ibidem, nr 88.

¹⁴⁵ Leon XIV, *Przemówienie do uczestników konferencji „The Dignity of Children and Adolescents in the Age of Artificial Intelligence”*, Watykan, 13.11.2025.

¹⁴⁶ Franciszek, *Przesłanie z okazji Międzynarodowego Dnia Alfabetyzacji 2023 podpisane przez Kard. Sekretarza Stanu P. Parolina*, Paryż 2023.

¹⁴⁷ Franciszek, *Przesłanie na Światowe Forum Ekonomiczne 2025*, Watykan, 14.01.2025.

¹⁴⁸ Franciszek, *Przesłanie do uczestników zgromadzenia „AI Ethics for Peace”*, Hiroshima, 9–10.07.2024.

¹⁴⁹ Zob. art. 15 Dekretu Papieskiej Komisji ds. Państwa Watykańskiego zawierający „Wytyczne dotyczące sztucznej inteligencji” z 16.12.2024, N. DCCII, <https://www.vaticanstate.va/en/>

nie i wspieranie etycznego, przejrzystego, wiarygodnego i antropocentrycznego wykorzystania AI, który będzie się odbywał z poszanowaniem godności ludzkiej i dobra wspólnego. Odnosi się m.in. do działań podejmowanych przez organy państwowe, podmioty naukowe i gospodarcze¹⁵⁰. Podmioty te muszą dołożyć starań, aby testowanie, rozwój, wdrażanie i wykorzystywanie narzędzi AI odbywało się zgodnie z poszanowaniem godności ludzkiej, dobra wspólnego i było oparte na zasadach odpowiedzialności etycznej, przejrzystości i proporcjonalności, a także by gwarantowało bezpieczeństwo państwa, ochronę i poufność danych osobowych, niedyskryminację ludzi, zrównoważony rozwój gospodarczy i „troskę o stworzenie”¹⁵¹. Istotnym obowiązkiem nałożonym na te podmioty jest to, aby weryfikowały i nadzorowały procesy przetwarzania i zarządzania danymi w ramach rozwoju i stosowania narzędzi AI, tak aby wyniki były poprawne, wiarygodne, odpowiednie i uzyskane zgodnie z zasadami przejrzystości i proporcjonalności¹⁵². Muszą też szanować ludzką autonomię¹⁵³. Artykuł 4 WAI zawiera listę zakazanych praktyk z wykorzystaniem AI. Są to wyciąganie ogólnych wniosków antropologicznych mających dyskryminujący wpływ na jednostki; techniki manipulacji podprogowej mogące wyrządzić szkodę fizyczną lub psychiczną jednostce lub grupie osób; uniemożliwianie osobom niepełnosprawnym dostępu do AI; przetwarzanie danych powodujące nierówności społeczne, poniżające godność ludzką i naruszające podstawowe zasady ludzkie; działania stanowiące zagrożenie dla bezpieczeństwa państwa; działania sprzeczne z misją papieża, integralnością Kościoła i działalnością Gubernatora Państwa Watykańskiego; działania sprzeczne z WAI¹⁵⁴. Ponadto WAI zawiera m.in. uregulowania w zakresie właściwego przetwarzania danych przez systemy AI¹⁵⁵, wykorzystania AI w sektorze ochrony zdrowia w taki sposób, aby zapewnić autonomię jednostki, bezpieczeństwo, a także ochronę praw człowieka, podstawowych wolności i danych osobowych¹⁵⁶, zasad ochrony praw autorskich,

state-and-government/legislation-and-regulations/general-regulations.html (dalej WAI).

¹⁵⁰ Ibidem, art. 1 ust. 1.

¹⁵¹ Ibidem, art. 3 ust. 1–2.

¹⁵² Ibidem, art. 3 ust. 3.

¹⁵³ Ibidem, art. 3 ust. 4.

¹⁵⁴ Ibidem, art. 4.

¹⁵⁵ Ibidem, art. 5.

¹⁵⁶ Ibidem, art. 6.

gdy do tworzenia utworów wykorzystywane są systemy AI¹⁵⁷, czy wykorzystania AI w postępowaniu administracyjnym¹⁵⁸ i środowisku pracy¹⁵⁹. Jeśli chodzi o wykorzystanie AI w sądownictwie, to artykuł 12 stanowi, że jest to dopuszczalne wyłącznie do organizacji i uproszczenia pracy sądowniczej, a także do badań dotyczących orzecznictwa i doktryny. Jednocześnie wszelkie decyzje w sprawie interpretacji prawa, oceny faktów i dowodów oraz podejmowania jakichkolwiek środków należą wyłącznie do sędziego¹⁶⁰. Powołana została też Komisja ds. AI, której jednym z zadań jest monitorowanie stosowania systemów AI i dokonywanie zgłoszeń naruszeń zasad¹⁶¹.

Konieczność międzynarodowej współpracy

W cyfrowej rzeczywistości, która jest tak mocno zglobalizowana i dynamiczna, skuteczność regulacji wymaga koordynacji działań na poziomie międzynarodowym¹⁶². W świecie zdominowanym przez partykularne interesy i rosnące znaczenie AI (nie tylko ekonomiczne) zadanie to wydaje się niezwykle trudne. Jest to też podyktowane różnymi podejściami do regulacji AI na świecie¹⁶³. Kościół zdaje się

¹⁵⁷ Co ciekawe art. 7 § 3 WAI stanowi, że Gubernatorstwo Państwa Watykańskiego posiada wyłączne prawo autorskie i prawa do eksploatacji ekonomicznej treści tekstowych, muzycznych, fotograficznych, audiowizualnych, radiowych i sztuk plastycznych, stworzonych przy użyciu AI na terytorium Państwa Watykańskiego.

¹⁵⁸ WAI, art. 10.

¹⁵⁹ WAI, art. 11.

¹⁶⁰ WAI, art. 12.

¹⁶¹ WAI, art. 14 § 3 lit. C.

¹⁶² Zob. P. Samuelson, *Five challenges for regulating the Global Information Society*, Social Science Research Network, 2000, <https://ssrn.com/abstract=234743>. O konieczności osiągnięcia międzynarodowego konsensusu, by skutecznie regulować obszar Internetu, jednocześnie chroniąc prawa użytkowników, mówi też watykański dokument poświęcony etyce Internetu. Zob. Papieska Rada ds. Środków Społecznego Przekazu, *Ethics in Internet*, nr 17.

¹⁶³ Większość krajów nie wypracowała jeszcze ogólnych regulacji dotyczących AI, jednak już teraz widać pewne różnice w podejściach do tego zagadnienia. Unia Europejska przyjęła złożoną regulację zmierzającą do bezpiecznego rozwoju i wykorzystania AI, natomiast inne kraje (np. USA) prezentują raczej podejście, które można określić jako entuzjastyczne wobec AI i wolnościowe, sprzyjające rozwojowi sektora nowych technologii. Przykładowo wiceprezydent Stanów Zjednoczonych J. D. Vance krytykował europejskie podejście, ostrzegając, że nadmierna regulacja może ograniczyć rozwój technologii. W tym ujęciu postęp w zakresie bezpieczeństwa AI ma być realizowany przez rynek, który będzie dążył do tworzenia coraz lepszych rozwiązań, wydawnie poprawiających funkcjonowanie społeczeństwa. Zob. C. Glatz, *Pope Francis: Without human control, AI*

mieć tego świadomość, dlatego podkreśla, że bez wspólnej wizji tego, co stanowi o godności życia, spolaryzowane debaty nie przyniosą żadnych korzystnych rozstrzygnięć. Dlatego trzeba poszukiwać konsensusu, który można zbudować wokół wspólnej wartości, którą jest godność człowieka¹⁶⁴. Papież Franciszek wyraził zadowolenie, że pewien konsensus został osiągnięty w zakresie poszanowania podczas rozwoju AI takich wartości jak inkluzywność, transparentność, bezpieczeństwo, sprawiedliwość, prywatność i wiarygodność oraz że postępują działania organizacji międzynarodowych w zakresie regulowania technologii AI¹⁶⁵. Franciszek apelował do wspólnoty międzynarodowej o wspólne działania¹⁶⁶ na rzecz przyjęcia wiążącej umowy międzynarodowej regulującej rozwój i wykorzystanie AI, wskazując, że celem takiej regulacji ma być nie tylko eliminowanie ryzyk szkodliwych działań takich technologii, lecz również promowanie dobrych praktyk i zachęt do podejmowania inicjatyw w tym zakresie. Franciszek podkreślił, że „w poszukiwaniu modeli regulacyjnych, które mogłyby zapewnić twórcom technologii cyfrowych pewien przewodnik etyczny, konieczne jest wskazanie ludzkich wartości, które powinny leżeć u podstaw wysiłków społeczeństw na rzecz sformułowania, przyjęcia i zastosowania niezbędnych ram prawnych. Prace redakcyjne nad wytycznymi w zakresie etyki, dotyczącymi produkcji form sztucznej inteligencji, nie mogą pomijać głębszych kwestii odnoszących się do sensu ludzkiego istnienia, ochrony podstawowych praw człowieka oraz dążenia do sprawiedliwości i pokoju. Ten proces etycznego i prawnego rozeznania może okazać się cenną okazją do wspólnej refleksji nad rolą, jaką technologia powinna odgrywać w naszym życiu indywidualnym i wspólnotowym, oraz w jaki sposób jej wykorzystanie może przyczynić się do stworzenia bardziej sprawiedliwego i humanitarnego świata. Z tego powodu, w debatach na temat regulacji sztucznej inteligencji, powinny być brane pod uwagę głosy wszystkich zainteresowanych stron, w tym ubogich, wykluczonych i innych, którzy często pozostają nieusłyszani w globalnych procesach decyzyjnych”¹⁶⁷. Konieczna jest też

could show its 'fearsome' side, „The Catholic Register” 11.02.2025, <https://www.catholicregister.org/item/1719-pope-francis-without-human-control-ai-could-show-its-fearsome-side>

¹⁶⁴ Franciszek, *Przemówienie do uczestników „Dialogów Minewry”*, Watykan, 27.03.2023.

¹⁶⁵ Ibidem.

¹⁶⁶ Co ciekawe działania papieża w tym zakresie nie ograniczają się tylko do płaszczyzny wielonarodowej, którą uważa się za najbardziej właściwą do rozwiązania problemów związanych z AI. Temat współpracy w tworzeniu unormowań dla etyki AI pojawia się też w bilateralnych relacjach dyplomatycznych. E. Giordano, *Leo rejects plan for AI pope*, „Politico” 19.09.2025, <https://www.politico.eu/article/pope-leo-rejects-plans-for-an-ai-pope>

¹⁶⁷ Franciszek, *Sztuczna inteligencja i pokój*, nr 8.

współpraca z organizacjami pozarządowymi, która zapewni, że nie tylko interesy poszczególnych państw, ale różnych grup społecznych, zwłaszcza tych najbardziej nieuprzywilejowanych, zostaną uwzględnione¹⁶⁸. Warto zwrócić też uwagę, że Franciszek już wcześniej wskazywał, że „państwa nie mogą same wypracować odpowiednich rozwiązań, «ponieważ konsekwencje wyborów dokonywanych przez każdy z nich mają nieuchronny wpływ na całą wspólnotę międzynarodową»”¹⁶⁹ i apelował o rozwiązania mające charakter multilateralny, które gwarantują „troskę o prawdziwie uniwersalne dobro wspólne i ochronę państw słabszych” oraz o „możliwość powołania do życia skuteczniejszych organizacji światowych, obdarzonych autorytetem, aby zapewnić globalne dobro wspólne, eliminację głodu i ubóstwa oraz pewną obronę podstawowych praw człowieka”¹⁷⁰. Papież Leon XIV podkreślał, że działania podejmowane w zakresie etyki i regulacji AI powinny uwzględniać koordynację pomiędzy przedstawicielami świata polityki, administracji, biznesu, edukacji, mediów, obywateli i wspólnot religijnych¹⁷¹. Dlatego Stolica Apostolska z zadowoleniem przyjmowała procesy polityczne zmierzające – jak wskazywał papież Franciszek – do „obrony ludzkości” przed niewłaściwym wykorzystaniem AI¹⁷².

Wnioski końcowe

Zestawiając podejście organizacji świeckich oraz nauczanie etyczne Kościoła do tematu AI, warto zwrócić uwagę, że są one oparte na odmiennych założeniach. Podejście świeckie koncentruje się przede wszystkim na tworzeniu lepszej przyszłości, natomiast celem aktywności Kościoła jest duchowość i zbawienie człowieka¹⁷³. Choć cele te mogą wydawać się rozbieżne, analizując je, można mimo to dostrzec pewną zbieżność i wspólną płaszczyznę. Kościół aktywnie zaangażował

¹⁶⁸ Papieska Rada ds. Środków Społecznego Przekazu, *Ethics in Internet*, nr 17.

¹⁶⁹ Franciszek, Encyklika *Fratelli tutti* o braterstwie i przyjaźni społecznej, Asyż, 3.10.2020, nr 132.

¹⁷⁰ Jednocześnie wskazywał też na potrzebę reformy ONZ. Ibidem, nr 172–173.

¹⁷¹ Leon XIV, *Przemówienie do uczestników konferencji „Artificial Intelligence and Care of our Common Home”*.

¹⁷² Franciszek, *Przesłanie do Prezydenta Republiki Francji z okazji „AI Action Summit” w Paryżu*, 11.02.2025, Watykan, 7.02.2025.

¹⁷³ W tym miejscu warto zwrócić uwagę na kan. 747 § 2, który stanowi, że „Kościółowi przysługuje prawo głoszenia zawsze i wszędzie zasad moralnych, również w odniesieniu do porządku społecznego, oraz wypowiedania oceny o wszystkich sprawach ludzkich, w takiej mierze, w jakiej wymagają tego podstawowe prawa osoby ludzkiej albo zbawienie dusz”.

się w nauczanie na temat etyki AI i w ostatnich kilku latach opublikowano wiele dokumentów dotyczących tego zagadnienia. Ich analiza wskazuje, że stanowisko Kościoła jest w tym względzie rozbudowane i ugruntowane, a także że dysponuje on odpowiednim instrumentarium do podejmowania tej problematyki. Co więcej, autorytet Kościoła – który w debacie o etyce AI nie reprezentuje żadnej z grup interesu (choć przemawia także w imieniu tych, którzy nie są dostatecznie reprezentowani w debacie publicznej) – może być istotny również dla państw i organizacji świeckich.

Szczególnie często temat AI podejmowano w ostatnich latach pontyfikatu papieża Franciszka, który poświęcił temu zagadnieniu wiele uwagi. Jego stanowisko wobec rozwoju AI nie jest jednoznacznie negatywne ani sceptyczne, można je jednak określić mianem ostrożnego. Kościół nie jest przeciwny rozwojowi technologii AI, a nawet dostrzega w nim wielkie dobro, o ile służy ono ludzkości, zarazem jednak przestrzega przed zagrożeniami, które mogą się na tym tle pojawić. U podstaw podejścia Kościoła do AI leży antropocentryczne nastawienie do technologii, oznaczające takie jej wykorzystanie, które wspiera, a nie podważa, godność człowieka. Papież szczególnie przestrzegał przed zjawiskiem, które określił jako „technokratyczny paradygmat”. Można stwierdzić, że istota tego problemu sprowadza się do konieczności zachowania w świecie cyfrowym tego, co stanowi o człowieczeństwie. W tym sensie chodzi o to, aby logika maszyn nie zastąpiła tego, co Franciszek określił jako „mądrość serca”.

Kontynuatorem podejścia Franciszka wydaje się papież Leon XIV, który również zdążył już wielokrotnie poruszyć temat etyki AI. Zagadnienie to bywa określane jako jedno z kluczowych wyzwań jego pontyfikatu, porównywane z tym, jakim w obliczu rewolucji przemysłowej była encyklika *Rerum novarum*. Być może jedna z encyklik tego papieża będzie dotyczyła etyki AI; byłby to kolejny istotny krok w rozwoju etyki społecznej Kościoła w tym zakresie. Ponieważ należy spodziewać się dalszego postępu technologicznego, prawdopodobne jest, że stanowisko Kościoła będzie w tej kwestii ewoluowało.

Kościół jednoznacznie opowiada się za koniecznością wprowadzenia regulacji AI, która zapewni, że systemy te będą działały dla dobra człowieka, a nie na jego szkodę. Problematyka ta we współczesnym społeczeństwie jest na tyle znacząca, że pozostawienie jej bez odpowiednich regulacji nie byłoby działaniem właściwym. Dlatego Franciszek apelował o współpracę oraz przyjęcie ujednoliconych rozwiązań na poziomie międzynarodowym, których wspólnym mianownikiem miało być poszanowanie godności ludzkiej. Co więcej, w nauczaniu Kościoła można wskazać

najważniejsze kierunki takiej regulacji, a rozwiązania przyjęte w Watykanie dają pewien pogląd na to, jak takie regulacje mogłyby wyglądać. W świetle nauczania Kościoła kluczowa w kontekście regulacji AI jest kwestia odpowiedzialności za działanie systemów AI, która spoczywa zresztą nie tylko na ich twórcach czy użytkownikach, lecz obejmuje wszystkich interesariuszy, w tym również prawodawców poszczególnych państw. Tylko precyzyjnie określona prawnie odpowiedzialność może zapewnić skuteczną ochronę interesów społeczeństwa oraz dobrostan człowieka w kontekście dynamicznego, coraz bardziej zaawansowanego oddziaływania AI.

ABSTRAKT

Etyka i regulacja sztucznej inteligencji w świetle katolickiej nauki społecznej

Przedmiotem artykułu jest stanowisko katolickiego nauczania społecznego w zakresie rozwoju i wykorzystania sztucznej inteligencji. W dobie rosnącego wpływu nowoczesnych technologii problematyka ta nabiera coraz większego znaczenia. Omówiono zatem, w jaki sposób Kościół podchodzi do zagadnień etycznych i regulacyjnych związanych z tą dziedziną, analizując przede wszystkim nauczanie papieża Franciszka oraz papieża Leona XIV. Szczególną uwagę poświęcono nocie *Antiqua et nova*, będącej dokumentem najpełniej przedstawiającym stanowisko Kościoła w tej sprawie. W opracowaniu analizowano także nauczanie społeczne Kościoła w zakresie regulowania tej technologii. Szczególną uwagę poświęcono temu, jakie — w świetle tej nauki — powinny być formy unormowania AI, dlaczego i w jakim zakresie istnieje konieczność regulowania tego zjawiska, a także dlaczego kluczowe znaczenie przypisuje się zagadnieniom odpowiedzialności i współpracy, również na poziomie międzynarodowym. Autor artykułu poddał analizie oficjalne dokumenty Kościoła, w tym przede wszystkim dokumenty wyrażające nauczanie papieża w tym zakresie. W wyniku przeprowadzonej analizy można stwierdzić, że Kościół aktywnie włączył się w debatę dotyczącą etyki i regulacji sztucznej inteligencji. W świetle nauczania Kościoła etyka sztucznej inteligencji powinna koncentrować się na ochronie godności człowieka i przeciwdziałaniu „paradygmatowi technokratycznemu”. Kościół jednoznacznie opowiada się także za potrzebą stworzenia regulacji dotyczących funkcjonowania tej technologii w społeczeństwie. Co więcej, zagadnienie to stanowi jeden z priorytetowych elementów współczesnego nauczania społecznego Kościoła.

Słowa kluczowe: sztuczna inteligencja, etyka, regulacja, katolickie nauczanie społeczne

ABSTRACT

Ethics and regulation of artificial intelligence in the light of Catholic social teaching

This article examines the stance of Catholic social teaching on the development and use of artificial intelligence. In an era of the growing impact of modern technologies, this issue is becoming increasingly important. The paper discusses the Church's approach to ethical and regulatory questions in this field, with particular attention to the teaching of Pope Francis and Pope Leo XIV. It highlights the note "Antiqua et nova", which offers the most comprehensive presentation of the Church's position on this matter. The article also addresses the Church's social teaching on the regulation of this technology: what form AI regulation should take in light of this teaching, why—and to what extent—it is necessary to govern this phenomenon, and why responsibility and cooperation, including at the international level, are essential. The author analyzed official Church documents, in particular those expressing papal teaching in this area. The analysis shows that the Church has actively engaged in the debate on the ethics and regulation of artificial intelligence. In light of Church teaching, AI ethics should focus on protecting human dignity and countering the "technocratic paradigm." The Church also unequivocally supports the need to create regulations governing the operation of this technology in society. Moreover, this issue is among the priority themes of the Church's contemporary social teaching.

Keywords: artificial intelligence, ethics, regulation, Catholic social teaching

BIBLIOGRAFIA

1. Benedykt XVI, Encyklika *Deus caritas est*, 25.12.2005.
2. Benedykt XVI, *Przemówienie podczas wizyty Ojca Świętego na Papieskim Uniwersytecie Laterańskim*, Watykan, 21.10.2006.
3. Chow A., *Pope Leo's Name Carries a Warning About the Rise of AI*, „Time” 15.05.2025, <https://time.com/7285449/pope-leo-artificial-intelligence>
4. Cunderlík Cerbová V., Veronika, *Artificial Intelligence, ethics, and the catholic church*, w: I. Florek, I. Laki (red.), *Human Rights – From reality to the virtual world*, Józefów 2021, s. 20–31.
5. Dykasteria ds. Doktryny Wiary i Dykasteria ds. Kultury i Edukacji, Nota dotycząca relacji między sztuczną inteligencją a inteligencją ludzką *Antiqua et nova*,

Watykan, 14.01.2025, https://www.ekai.pl/wp-content/uploads/2025/04/PL_Nota-Antiqua-et-nova.pdf

6. Franciszek, Adhortacja apostolska *Laudate Deum*, Rzym, 4.10.2023.
7. Franciszek, Encyklika *Fratelli Tutti* o braterstwie i przyjaźni społecznej, Asyż, 3.10.2020.
8. Franciszek, *Miej nadzieję i działaj ze stworzeniem. Orędzie na Obchody Światowego Dnia Modlitw o Ochronę Świata Stworzonego*, Rzym, 27.06.2024.
9. Franciszek, *Przemówienie do członków Narodowej Konfederacji Szkolenia i Doskonalenia Zawodowego (CONFAP)*, Watykan, 3.05.2024.
10. Franciszek, *Przemówienie do członków Stowarzyszenia na rzecz Pomocniczości i Modernizacji Samorządów Lokalnych (ASMEL)*, Watykan, 20.01.2024.
11. Franciszek, *Przemówienie do uczestników „Dialogów Minewry”*, Watykan, 27.03.2023.
12. Franciszek, *Przemówienie do uczestników międzynarodowej konferencji Fundacji „Centesimus Annus Pro Pontifice”*, Watykan, 22.06.2024.
13. Franciszek, *Przemówienie do uczestników konferencji organizowanej przez Papieską Akademię Życia*, Watykan, 16.01.2024.
14. Franciszek, *Przemówienie do uczestników spotkania „Rome Call” promowanego przez fundację Renaissance*, Watykan, 10.01.2023.
15. Franciszek, *Przemówienie podczas sesji G7 na temat sztucznej inteligencji*, Borgo Egnazia, 14.06.2024.
16. Franciszek, *Przemówienie podczas spotkania z władzami, społeczeństwem obywatelskim i korpusem dyplomatycznym w trakcie podróży apostolskiej do Indonezji, Papui Nowej Gwineji, Timoru Wschodniego i Singapuru*, Singapur, 12.09.2024.
17. Franciszek, *Przemówienie z okazji spotkania z uczestnikami Zgromadzenia Plenarnego Papieskiej Akademii Życia*, Watykan, 28.02.2020.
18. Franciszek, *Przesłanie do Prezydenta Republiki Francji z okazji „AI Action Summit” w Paryżu*, 11.02.2025, Watykan, 7.02.2025.
19. Franciszek, *Przesłanie do uczestników zgromadzenia „AI Ethics for Peace”*, Hiroshima, 9–10.07.2024.
20. Franciszek, *Przesłanie na 150. rocznicę ogłoszenia św. Alfonsa Marii de Liguori doktorem Kościoła*, Rzym, 23.03.2021.
21. Franciszek, *Przesłanie na Światowe Forum Ekonomiczne 2025*, Watykan, 14.01.2025.
22. Franciszek, *Przesłanie z okazji Międzynarodowego Dnia Alfabetyzacji 2023 podpisane przez Kard. Sekretarza Stanu P. Parolina*, Paryż, 2023.

23. Franciszek, *Sztuczna inteligencja i mądrość serca: dla komunikacji w pełni ludzkiej*. Orędzie na LVIII Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, Rzym, 24.01.2024.
24. Franciszek, *Sztuczna inteligencja i pokój*. Orędzie na 57. Światowy Dzień Pokoju, Watykan, 8.12.2023.
25. Franciszek, *The Future we want, the United Nations we need: reaffirming our collective commitment to multilateralism – confronting COVID-19 through effective multilateral action*. Przesłanie na 75. Posiedzenie Zgromadzenia Ogólnego ONZ, 25.09.2020.
26. Giordano E., *Leo rejects plan for AI pope*, „Politico” 19.09.2025, <https://www.politico.eu/article/pope-leo-rejects-plans-for-an-ai-pope>.
27. Glatz C., *Pope Francis: Without human control, AI could show its „fearsome” side*, „The Catholic Register” 11.02.2025, <https://www.catholicregister.org/item/17-19-pope-francis-without-human-control-ai-could-show-its-fearsome-side>.
28. Grupa ekspertów wysokiego szczebla ds. sztucznej inteligencji, *Wytyczne w zakresie etyki dotyczące godnej zaufania sztucznej inteligencji*, Bruksela, kwiecień 2019.
29. Hulicki M., *The principles of algorithmic justice in the digital market*, w: D. Collins, M. Geist (red.), *Research Handbook on Digital Trade*, Edward Elgar Publishing 2023, s. 345–368, <https://doi.org/10.4337/9781800884953.00032>.
30. Kietliński K., *Ocena ideologii technokratycznej w perspektywie nauczania Kościoła katolickiego*, „Media Biznes Kultura” 2019 nr 1 (6), s. 141–152, <https://doi.org/10.4467/25442554.MBK.19.013.10715>.
31. Komisja Etyki COMECE, *A European Call for Responsibility. Ethical demands for a human-centric artificial intelligence*, Bruksela, 1.02.2024.
32. Kozerska E., Scheffler T., *Papież Franciszek i Dykasteria ds. Kultury i Edukacji o wpływie nowych technologii na dziedzictwo kulturowe*, „Santander Art and Culture Law Review” 11 (2025) nr 1, s. 205–228, <https://doi.org/10.4467/2450050XSNR.25.010.21966>.
33. Kloch J., *Ludzka inteligencja różni się od AI. Glosa do dokumentu „Antiqua et nova”*, „L'Osservatore Romano” wydanie polskie 2025 nr 1 (469), s. 15–16.
34. Kloch J., *Sztuczna inteligencja – mądrze i etycznie wykorzystywana – może stać się wielką pomocą*, rozm. przepr. A. Rasińska, KAI, 28.05.2025, <https://upjp2.edu.pl/aktualnosci/ks-prof-dr-hab-jozef-kloch-o-sztucznej-inteligencji-i-dokumentcie-stolicy-apostolskiej-28-v-2025-2919.html>.

35. Kloch J., *To nie sztuczna inteligencja jest niebezpieczna, tylko człowiek*, rozm. przepr. T. Królak, tysol.pl, 30.1.2025, <https://www.tysol.pl/a134713-wywiad-ks-prof-kloch-to-nie-sztuczna-inteligencja-jest-niebezpieczna-tylko-czlowiek>.
36. LeMonde, AP, AFP, *Pope Leo XIV lays out vision of his papacy, identifies AI as a main challenge*, „LeMonde” 10.05.2025, https://www.lemonde.fr/en/religions/article/2025/05/10/pope-leo-xiv-lays-out-vision-of-his-papacy-identifies-ai-as-a-main-challenge_6741126_63.html.
37. Leon XIV, *Czuwanie modlitewne pod przewodnictwem Ojca Świętego Leona XIV. Jubileusz Młodzieży*, Tor Vergata, 2.08.2025.
38. Leon XIV, *Katecheza z okazji 60. rocznicy soborowej Deklaracji Nostra aetate*, Watykan, 29.10.2025.
39. Leon XIV, *Przemówienie do biskupów Konferencji Episkopatu Włoch*, Watykan, 17.06.2025.
40. Leon XIV, *Przemówienie do członków Międzynarodowej Unii Międzyparlamentarnej z okazji Jubileuszu Rządzących*, Watykan, 21.06.2025.
41. Leon XIV, *Przemówienie do Kolegium Kardynalskiego*, Watykan, 10.05.2025.
42. Leon XIV, *Przemówienie do przedstawicieli CONFEMEL*, Watykan, 2.10.2025.
43. Leon XIV, *Przemówienie do przedstawicieli mediów*, Watykan, 12.05.2025.
44. Leon XIV, *Przemówienie do Przełożonych Generalnych Towarzystwa Jezusowego*, Watykan, 24.10.2025.
45. Leon XIV, *Przemówienie do uczestników konferencji „Artificial Intelligence and Care of our Common Home”*, Watykan, 5.12.2025.
46. Leon XIV, *Przemówienie do uczestników konferencji międzynarodowego stowarzyszenia MINDS*, Watykan, 9.10.2025.
47. Leon XIV, *Przemówienie do uczestników konferencji „The Dignity of Children and Adolescents in the Age of Artificial Intelligence”*, Watykan, 13.11.2025.
48. Leon XIV, *Przemówienie do uczestników „Seminario de Etica en el Gerenciamiento de Empresas del Sector Salud”*, Watykan, 17.11.2025.
49. Leon XIV, *Przemówienie do uczestników seminarium promowanego przez Papieską Akademię Teologii*, Watykan, 13.09.2025.
50. Leon XIV, *Przemówienie do uczestników Światowego Spotkania Ruchów Ludowych*, Watykan, 23.10.2025.
51. Leon XIV, *Przemówienie do wychowawców z okazji Jubileuszu Świata Wychowania*, Watykan, 31.10.2025.
52. Leon XIV, *Przemówienie podczas spotkania z światem filmu*, Watykan, 15.11.2025.

53. Leon XIV, *Przemówienie podczas spotkania z władzami, przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego i korpusem dyplomatycznym w trakcie podróży apostolskiej do Turcji i do Libanu z pielgrzymką do Izniku z okazji 1700. rocznicy pierwszego Soboru Nicejskiego*, Ankara, 27.11.2025.
54. Leon XIV, *Przesłanie do uczestników II Dorocznej Konferencji na temat Sztucznej Inteligencji, Etyki i Ładu Korporacyjnego*, Watykan, 17.06.2025.
55. Leon XIV, *Przesłanie do uczestników „Builders AI Forum”, Etyki i Ładu Korporacyjnego*, Watykan, 3.11.2025.
56. Leon XIV, *Przesłanie z okazji „AI for Good Summit 2025” podpisane przez Kard. Sekretarza Stanu P. Parolina*, Genewa, 10.07.2025.
57. List Konferencji Biskupów Katolickich Stanów Zjednoczonych do Kongresu USA, *AI Principles and Priorities*, Waszyngton, 9.06.2025, <https://www.usccb.org/resources/AI%20Principles%20and%20Priorities%20Ltr%206%209%2025.pdf>
58. McCarthy J. i in., *A Proposal for the Dartmouth Summer Research Project on Artificial Intelligence*, 31.08.1955, „AI Magazine” 27 (2006) nr 4, s. 12–14, <https://doi.org/10.1609/aimag.v27i4.1904>.
59. Międzynarodowa Unia Telekomunikacyjna, *Ethics and governance of artificial intelligence for health*, 2.06.2022, FG-AI4H DEL01.
60. Mleczek W., *Jak ewangelizować świat cyfrowy? Wskazania Benedykta XVI w orędziach na Światowe Dni Środków Społecznego Przekazu*, „Studia Socialia Cracoviensia” 6 (2014) nr 1, s. 197–208, <https://doi.org/10.15633/ssc.765>.
61. Morciniec P., *Etyka sztucznej inteligencji – fakty i perspektywy*, „Family Forum” 15 (2025), <https://doi.org/10.25167/FF/5800>.
62. Papieska Rada ds. Kultury, *Jubilee for Men and Women from the World of Learning*, Watykan, 25.05.2000, https://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/cultr/documents/rc_pc_cultr_doc_10121999_jubilaem-scient_en.html
63. Papieska Rada ds. Środków Społecznego Przekazu, *Ethics in Internet*, Watykan, 22.02.2002.
64. Papieska Rada ds. Środków Społecznego Przekazu, *The Church and Internet*, Watykan, 22.02.2002.
65. Papieska Rada Iustitia et Pax, *Kompendium nauki społecznej Kościoła*, Kielce 2005.
66. Paweł VI, *Adhortacja apostolska Evangelii nuntiandi*, Watykan, 8.12.1975.
67. Perolin P., *Przemówienie podczas 41. Konferencji Generalnej UNESCO*, Paryż, 12.11.2021.

68. Reisenauer Guidotti B., *A pope for an algorithmic age? Pope Leo XIV and artificial intelligence*, „National Catholic Reporter” 29.07.2025, <https://www.ncronline.org/opinion/pope-algorithmic-age-pope-leo-xiv-and-artificial-intelligence>
69. *Rome Call for AI Ethics*, <https://www.romecall.org/the-call>.
70. Samuelson P., *Five challenges for regulating the Global Information Society*, „Social Science Research Network” 2000, <https://ssrn.com/abstract=234743>
71. Slattery J. P., Vukov J., *Next Steps on A. I.: Can Pope Francis help chart a way forward?*, „America. The Jesuit Review of Faith and Culture” March 2025, s. 32–38.
72. Sobór Watykański II, Dekret o środkach społecznego przekazu *Inter mirifica*, Watykan, 4.12.1963.
73. Synod Biskupów, xv Zwyczajne Walne Zgromadzenie, *Młodzi Ludzie, Wiara i Rozeznanie Powołania, Instrumentum Laboris*, Watykan 2018.
74. Tridente G., *Evaluating Church Communications in the Era of Artificial Intelligence*, „Roczniki Nauk Społecznych” 52 (2024) nr 3, s. 23–41, <https://doi.org/10.18290/rns2024.0015>.
75. Turing A. M., *Computing machinery and intelligence*, „Mind” 59 (1950), s. 433–460, <https://doi.org/10.1093/mind/LIX.236.433>.
76. UNESCO, *Recommendation on the ethics of artificial intelligence*, Paryż 2022.